VALPAS

Regional praxis
för hjälpmedelstjänsterna i Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt

Marianne Hakkarainen
Valpas-hjälpmedelsprojektet
Rehabiliteringskliniken
2005

Förord

De 58 kommunerna, 25 hälsocentralerna, fyra kretssjukhusen och centralsjukhuset i Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt har var och en producerat hjälpmedelstjänster för befolkningen i området enligt egen praxis. Tyvärr har praxisen inte visat sig vara enhetlig och invånarna har inte behandlats jämlikt. Av utredningen Apuvälineiden saatavuus 2000 (Tillgängligheten på hjälpmedel 2000, Outi Töytäri, 2000) framgick, att tillgängligheten på hjälpmedel och praxis för överlåtandet av dem varierade från region till region i landet och från organisation till organisation. Eftersom lagarna inte särskilt noga styr hjälpmedelstjänsterna, önskar de sakkunniga inom hjälpmedelsbranschen landsomfattande riktlinjer.

Sommaren 2003 gav social- och hälsovårdsministeriet (SHM) och Finlands kommunförbund ut den riksomfattande Kvalitetsrekommendation för hjälpmedelstjänster. Dess syfte var att dirigera och utveckla hjälpmedelstjänsterna så, att de skulle fungera utgående från konsumentens behov och enligt enhetliga principer. I kvalitetsrekommendationen förutsätter man, att sjukvårdsdistrikten för regionala samarbetsförhandlingar med aktörerna inom social- och hälsovården och kommer överens om en enhetlig praxis om användningen av hjälpmedel i distriktet. Redan när den här instruktionen bereddes började man i många sjukvårdsdistrikt göra upp planer för regionala hjälpmedelstjänster. En extra puff till detta gav SHM:s ITSE 2-projekt, som beviljade finansiering för förverkligande av de planer som framfördes i Kvalitetsrekommendation för hjälpmedelstjänster.

I slutet av år 2003 skickades på ÅUCS:s rehabiliteringskliniks initiativ en enkät till alla hälsocentraler och till de personer som i kommunerna ansvarade för handikapptjänsterna, med den kartlade man de lokala resurser som användes i hjälpmedelstjänsterna, praxis för beviljande av hjälpmedel, problem som förekom i hjälpmedelstjänsterna och önskemål och förslag till regionalt samarbete och planering. Av svaren framgick, att man ivrigt såg fram emot ett regionalt samarbete.

I januari 2004 hölls på ÅUCS det första planläggande mötet, till vilket förutom ÅUCS:s aktörer också inbjöds alla de personer som ansvarar för hjälpmedelstjänsterna på hälsocentralerna. På mötet inrättades tre arbetsgrupper. Uppgiften för den arbetsgrupp som svarade för arbets- och ansvarsfördelningen blev att göra upp principer för tillgängligheten på hjälpmedel, enligt vilka principerna för anskaffning och överlåtelse av hjälpmedel i fortsättningen sker enhetligt. Arbetsgruppen för praxis skulle komma överens om rutinerna vid hjälpmedelstjänsterna och speciellt vid problemfall. För informationsarbetsgruppen var målet att göra internet-sidor och en broschyr om hjälpmedel för att utöka kunskapen bland både dem som arbetar inom hjälpmedelsbranschen och bland alla medborgare.

Med stöd av SHM:s finansiering inleddes på ÅUCS ett projekt, som fick namnet Valpas (Varsinais-Suomen alueellinen apuvälineiden suunnitelma, Planen för Egentliga Finlands regionala hjälpmedelstjänster). För projektet svarade rehabiliteringsöverläkare Matti Haataja och som dess anställda fungerade hjälpmedelsenhetens ergoterapeut Marianne Hakkarainen. För uppgörandet av den skriftliga planen utnyttjade man arbetsgrupper från många olika specialiteter, t.ex. hjälpmedelsarbetsgrupperna för barn, för syn- och hörselskadade och för handikapptjänster. Man utnyttjade åsikterna och erfarenheterna hos så många sakkunniga som möjligt inom hjälpmedelsbranschen och samtidigt strävade man efter ett så vidsträckt engagemang som möjligt när det gällde att genomföra den plan som gjorts upp.

Då det omfattande samarbetet inleddes har det aktualiserat behovet av ett regelbundet samarbete. Man grundade ett e-postnät för diskussioner mellan personer som utför samma arbete. För att säkerställa samarbetet grundades en arbetsgrupp, som ansvarar för arrangerande av årliga, regionala dagar för utbildning och diskussion. Dess uppgift är också att behandla förslag till förändringar i den här rekommendationen och att vid behov uppdatera den.

På arbetsgruppernas vägnar Marianne Hakkarainen

Innehållsförteckning

1. Inledning 10

1.1 Hjälpmedelstjänster 10

1.2 Rekommenation för Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikts regionala hjälpmedelstjänster 10

1.2.1 Jämlikhetsprincipen i kommunernas hjälpmedelstjänster 11

1.2.2 Klientens rättigheter 11

1.2.3 Bedömning av klientens individuella behov av hjälpmedel 11

1.3 Arbetsfördelningen inom hälsovården i hjälpmedelstjänster 12

1.3.1 Vårdansvaret 12

1.3.2 Kretssjukhusens roll vid hjälpmedelstjänsterna 12

1.4 Verksamhetsförutsättningarna för hjälpmedelstjänsten 13

1.4.1 Rehabiliteringsplanen som utgångspunkt för hjälpmedelstjänsten 13

1.4.2 Tillräckliga resurser 13

2. Hjälpmedel 14

2.1 Definitionen på hjälpmedel 14

2.1.1 Ett gott hjälpmedel 14

3. Värderingar som styr hjälpmedelstjänsterna 15

3.1 Klientcentrering 15

3.2 Flexibilitet och kontinuitet 15

3.3 Högklassighet 15

4. Ordnandet av hjälpmedelstjänster och arbetsfördelning 16

4.1 Hälsovården 16

4.1.1 Arbetsfördelningen inom hälsovårdens hjälpmedelstjänst 16

4.2 Socialväsendet 16

4.3 Undervisningsväsendet 17

4.4 Folkpensionsanstalten 17

4.5 Försäkringsbolagen 18

4.6 Statskontoret 18

4.7 Arbetskraftsmyndigheterna 18

4.8 Statens Arbetskrafts- och näringscentral (TE-central) 18

5. Aktörer och ansvar inom hjälpmedelstjänsterna 20

5.1 Aktörer inom hjälpmedelstjänsterna 20

5.2 Ansvaret hos en sakkunnig inom hjälpmedelsbranschen ... 20
5.2.1 Tystnadsplikt ... 20
5.2.2 Att trygga funktionssäkerheten hos hjälpmedlet ... 21
5.2.3 Information ... 21
5.3 Tillgänglighet ... 21
5.4 Längsta tiden innan man erhåller hjälpmedelstjänst inom hälsovården ... 22
5.5 Konkurrensutsättning av hjälpmedel ... 22
5.6 Återanvändning av hjälpmedel ... 22
5.7 Regionalt samarbete ... 22
5.8 Samarbetet mellan de sakkunniga inom hjälpmedelsbranschen och rehabiliteringsinstruktörerna ... 23
5.9 Klientens resekostnader ... 23
6. Processen vid hjälpmedelstjänster ... 24
6.1 Att notera behovet av hjälpmedel och att söka tjänster ... 25
6.1.1 Privatläkares och rehabiliteringsanstalts hjälpmedelsrekommendationer ... 25
6.2 Bedömning av behovet av hjälpmedel ... 25
6.2.1 Hjälpmedel för invånare i annan kommun ... 25
6.3 Val av hjälpmedel ... 26
6.4 Beslut om hjälpmedel ... 26
6.4.1 Beslut om hjälpmedel inom hälsovården ... 26
6.4.2 Beslut om hjälpmedel inom socialväsendet ... 26
6.4.3 Dubletter ... 26
6.4.4 Hjälpmedel för person som bor på anstalt ... 27
6.4.5 Delat vårdansvar ... 27
6.4.6 Tillfälligt behov av hjälpmedel hos person som inte är bosatt i kommunen ... 27
6.4.7 Hjälpmedel för flyktingar, immigranter och asylsökande ... 27
6.4.8 Redskap för fritidssysselsättning ... 27
6.5 Överlåtelse och ibruktagande av hjälpmedel ... 27
6.5.1 Registrering av hjälpmedel ... 28
6.5.2 Klassificering av hjälpmedel ... 28
6.5.3 Instruktion i användningen av hjälpmedlet ... 28
6.5.4 Låneavtal ... 28
6.5.5 Transport av hjälpmedel ... 29
6.5.6 Försäkring av hjälpmedel ... 29

6.6 Uppföljning av hjälpmedlen ... 29
6.6.1 Uppmaning att återlämna hjälpmedel ... 30
6.6.2 Vid byte av hemkommun ... 30
6.7 Underhåll och reparation av hjälpmedel ... 30
6.7.1 Klientens ansvar ... 30
6.8 Återlämnande av hjälpmedel ... 31
7. Principerna för erhållande av hjälpmedel i Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt ... 32
04 Hjälpmedel vid personlig medicinsk behandling ... 32
05 Hjälpmedel för träning av färdigheter och förmågor ... 36
06 Ortoser och proteser ... 37
09 Hjälpmedel för personlig vård ... 40
12 Hjälpmedel vid förflyttning ... 43
15 Hjälpmedel i hushållet ... 48
18 Hjälpmedel för utrustning och anpassning av bostäder och andra lokaler ... 48
21 Hjälpmedel for kommunikation, information och varseblivning ... 52
24 Hjälpmedel för hantering och transport av produkter ... 60
27 Hjälpmedel och utrusting för miljoförbättring verktyg och maskiner ... 62
30 Hjälpmedel för lek och fritidssysselsättning ... 62
8. Källmaterial ... 63

1. Inledning

Varje person använder för sina dagliga göromål redskap och verktyg, som man kan kalla för hjälpmedel. Då personen behöver dem för att förebygga, korrigera eller kompensera en funktionsbrist som beror på sjukdom eller skada, så tar samhället ansvaret för anskaffningskostnaderna för dem. Det är svårt att helt exakt avgränsa, vad som är ett hjälpmedel som samhället bekostar och vad som återstår för personen själv att stå för, men med den här regionala rekommendationen om hjälpmedelstjänster försöker man underlätta den här rågången och ge stöd till de sakkunniga inom hjälpmedelsbranschen. En sakkunnig inom hjälpmedelsbranschen är en person, som har lämplig utbildning, kunskap och kunnande om förverkligandet av hjälpmedelstjänsterna.

1.1 Hjälpmedelstjänster

Lagstiftningen om ordnandet av de kommunala hjälpmedelstjänsterna är s.k. ramlagstiftning, där kommunernas skyldigheter i allmänhet inte exakt fastställs. I praktiken har ramlag-stiftningen lett till att det finns stora skillnader i hur tjänsterna ordnats i de olika kommunerna liksom också innehållet i dem.

I och med att befolkningen åldras och livsmöjligheterna för gravt handikappade tack vare mera utvecklade vårdformer ökar, så ökar också behovet av hjälpmedelstjänster, men genom att effektivera organiseringen av tjänsterna, arbetsfördelningen mellan organisationerna och de gemensamma anskaffningsförfarandena kan man förbättra tillgängligheten på hjälpmedels-tjänsterna med de resurser som står till buds.

1.2 Rekommenation för Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikts regionala hjälpmedelstjänster

I den Kvalitetsrekommendation för hjälpmedelstjänster som social- och hälsovårdsministeriet och Finlands Kommunförbund givit ut förutsätter man, att sjukvårdsdistrikten kommer överens om en enhetlig användning av hjälpmedel för hela området. Genom regionala direktiv om ordnandet av hjälpmedelstjänsterna strävar man till att harmonisera kutymen vid till-lämpningen, något som har en viktig funktion i och med att det ökar kommuninvånarnas jämställdhet. Hälsocentralerna, den specialiserade sjukvården och socialväsendet i Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt har i samarbete gjort upp en rekommendation om regionala hjälpmedelstjänster, i vilken antecknats verksamhetspraxis och principerna för erhållande av hjälpmedel, enligt vilka hjälpmedelstjänsterna i fortsättningen skall ske för att en regional jämställdhet skall uppnås. Målsättningen har varit att komma överens om arbetsfördelningen mellan verksamhetsenheterna, att avlägsna oklarheter inom den beviljande instansen och att utöka samarbetet mellan de olika nivåerna inom vårdstruktureringen

Den här rekommendationen kompletterar bestämmelserna i lagen och förordningen och med den begränsas eller elimineras inga rättigheter som garanteras av lagen eller förordningen. Man kan inte schematiskt exkludera någon patientgrupp från att omfattas av tjänsterna, och inte heller personer av någon viss ålder. Det strider mot lagen. Likaså strider det mot lagen att utelämna vissa hjälpmedel, t.ex. ortoser eller hjälpmedel av en viss prisklass, t.ex. hjälpmedel som kostar under 50 euro, eller att uppbära klientavgifter, d.v.s. självriskandelar för hjälpmedel, deras anpassing, erforderligt förnyande och underhåll av dem. Vidare står begränsningar som gäller antalet hjälpmedel eller förnyelse av dem i strid med bestämmelserna i lagen, om de inte lämnar rum för beaktande av det individuella behovet hos den som behöver hjälpmedlet.
I rekommendationen har man försökt skriva in en miniminivå för tillgängligheten på hjälpmedel, där en kutym som underskrider den inte längre fyller förpliktelserna i lagen, men

naturligtvis kan kommunen, om den så önskar, också ordna tjänster som går utöver den här förpliktelsen. De principer, som varit utgångspunkten när man gjort upp rekommendationen, är jämlikhet och att man utgår från klienten och hans behov.

1.2.1 Jämlikhetsprincipen i kommunernas hjälpmedelstjänster

I uppgifter som det tillkommer kommunen att ordna är det fråga om tjänster som hör till hälsovårdens grundtrygghet, vars tillgänglighet den offentliga hälsovården skall trygga. Även om kommunerna har prövningsrätt vid tillämpningen och förverkligandet av folkhälsolagen och lagen om specialiserad sjukvård, begränsar bestämmelserna i grundlagen godkännande av ojämlikhet vid förverkligandet av hjälpmedelstjänster. På grund av detta måste prövningsrätten brukas så, att alla invånare i kommunen skall ha möjlighet att få tjänster på lika grunder, så att den regionala jämlikheten mellan kommuninvånarna förverkligas. De här grunderna skall vara godtagbara, på förhand kända och gälla alla på samma sätt.

1.2.2 Klientens rättigheter

Enligt lagen om patientens ställning och rättigheter skall vården ges i samförstånd med patienten. Enligt patientlagen har patienten utan diskriminering rätt till sådan kvalitativt god hälso- och sjukvård som hans hälsotillstånd förutsätter. Kvaliteten och bemötandet skall vara kvalitativt goda. Ingen får ställas i ojämlik ställning på grund av nationalitet, religion, livsåskådning, politiska åsikt, ras, färg, ålder, kön, sexuella böjelser, samhälleliga ställning, sjukdom eller skada.

Till klienten och vid behov hans närstående skall ges mångsidig information om betydelsen av hjälpmedelstjänsten, olika alternativ som ansluter sig till valet och inverkan av dem. Utredningen skall delges så, att klienten tillräckligt förstår innehållet i den. Man får inte förvränga informationen och inte heller manipulera klienten. Klientens åsikt skall beaktas vid valet av hjälpmedel.

Informationen skall vara fri från hinder både till sådana som talar ett annat språk och till syn- och hörselskadade och till personer med talstörningar. På klientens initiativ kallas vid behov en tolk till platsen, som kan hjälpa till att förstå syn- och hörselskadade eller personer med talstörningar eller som talar främmande språk.

1.2.3 Bedömning av klientens individuella behov av hjälpmedel

En förutsättning för att man skall få hjälpmedel är en av läkare konstaterad funktionsbrist som beror på sjukdom eller skada och ett behov av hjälpmedel som orsakas av den. Beviljandet av hjälpmedel sker alltså på medicinska grunder och är ett vårdbeslut, ett expertavgörande, som alltid görs på basen av ett individuellt övervägande av behovet. Behovsprincipen framgår av bestämmelserna i lagen. Speciellt framgår den av förordningen om medicinsk rehabilitering. Man har ingen subjektiv rätt till hjälpmedel, utan en sakkunnig inom hjälpmedelsbranschen bedömer behovet av dem som en del av den totala vården av patienten.

Inom hjälpmedelstjänsten ser man klienten som en expert på sitt eget liv och valet av hjälpmedel grundar sig på ett samarbete mellan klienten och hjälpmedelssektorn, ömsesidig respekt och ett jämlikt bemötande.

I samarbete med klienten och hans närstående utreder man klientens funktionsförmåga, hur han klarar av de dagliga göromålen, hans livssituation, individuella behov och målsättningen vid bruket av hjälpmedel.

1.3 Arbetsfördelningen inom hälsovården i hjälpmedelstjänster

1.3.1 Vårdansvaret

Både i folkhälsolagen och i lagen om specialiserad sjukvård betonas vikten av en fungerande arbetsfördelning mellan primärhälsovården och den specialiserade sjukvården. Primärhälsovården och den specialiserade sjukvården bör bilda en funktionell helhet.

För de grundläggande hjälpmedlen är principen den, att den enhet inom hälsovården, som har vårdansvaret för klienten, också ansvarar för hans hjälpmedelstjänster. Utgångspunkten är, att vårdansvaret ligger hos primärhälsovården. Med vårdansvar avses verksamhetsenhetens ansvar att göra upp en plan för den fortsatta vården eller rehabiliteringen och att förverkliga tjänsterna.

När klienten på grund av undersökning eller vård en längre tid vårdas inom den specialiserade sjukvården, ligger vårdansvaret hos den specialiserade sjukvården och den sörjer då också för klientens behov av hjälpmedel. Objektet för undersökningen och behandlingen skall då vara den sjukdom eller skada, som orsakat den funktionsbrist som ifrågavarande hjälpmedel behövs för. Ett enstaka besök på poliklinik betraktas som en konsultation och det överför ännu inte vårdansvaret och således inte heller ansvaret att ordna med hjälpmedelstjänster till enhet inom den specialsierade sjukvården. De olika verksamhetsenheterna inom den specialiserade sjukvården ansvarar alltid för specialhjälpmedel, som är extra dyra, sällsynta och som tekniskt eller annars kräver specialkunskap.

När klienten överförs från den specialiserade sjukvårdens till primärhälsovårdens vårdansvar (eller vice versa), måste man sörja för en tillräcklig informationsöverföring, så att man i fortsättningen smidigt kan förverkliga hjälpmedelstjänsterna. Speciellt då det är fråga om klienter med flera problem och som vårdas på flera platser måste man gemensamt komma överens om var vårdansvaret för patienten ligger och anteckna det i sjukjournalen.

Hjälpmedel som behövs efter en åtgärd inom den privata sektorn, t.ex. en operation, kan inte vägras av den offentliga hälsovården, eftersom den har ansvar för ordnandet av hjälpmedelstjänster.

1.3.2 Kretssjukhusens roll vid hjälpmedelstjänsterna

Även om kretssjukhusen är enheter inom den specialiserade sjukvården, är deras roll vid hjälpmedelstjänsterna betydligt mindre än centralsjukhusets. Kretssjukhusen beviljar i huvudsak endast personliga hjälpmedel som hänför sig till vårdperioden, t.ex. proteser, peruker, ortoser och stimulatorer, som stöder rehabiliteringen, men när vårdansvaret övergår till primärhälsovården, sker förnyelserna via hälsocentralerna. Vårdperioden kan också bestå av poliklinikbesök, då kretssjukhuset har vårdansvaret för den sjukdom, som orsakar behovet av hjälpmedel.

För specialhjälpmedlens del ansvarar kretssjukhusen för den vuxna befolkningens hörselundersökningar och hjälpmedel.

1.4 Verksamhetsförutsättningarna för hjälpmedelstjänsten

1.4.1 Rehabiliteringsplanen som utgångspunkt för hjälpmedelstjänsten

Enligt förordningen om medicinsk rehabilitering skall den som ansvarar för rehabiliteringen tillsammans med patienten och vid behov tillsammans med patientens anhöriga göra upp en rehabiliteringsplan. I rehabiliteringsplanen fastställs de erforderliga rehabiliteringsåtgärderna, beaktas hjälpmedelstjänsterna och de harmoniseras med de tjänster som socialväsendet, folkpensionsanstalten, arbetskrafts- och undervisningsmyndigheterna ger och med folkpensionsanstalten och andra instanser som ordnar med rehabilitering. Eftersom hjälpmedelstjänsterna är en del av den större rehabiliteringtjänsten, bör planeringen och uppföljningen av dem alltid ingå i rehabiliteringsplanen när klienten behöver hjälpmedel.

Man följer med fastställda intervaller med hur rehabiliteringsplanen förverkligas och evaluerar planen.

1.4.2 Tillräckliga resurser

Enligt 22 § i grundlagen har för de offentliga myndigheterna fastställts skyldighet att trygga de grundläggande rättigheterna och att förverkliga de mänskliga rättigheterna och i 19 § en skyldighet att för var och en trygga tillräckliga hälsovårdstjänster. Den skyldighet att trygga hälsovårdstjänsterna som ingår i grundlagen måste beaktas när man fattar beslut om budgeten i kommunerna och när man tillämpar lagarna. Det ansvar för ordnande av hälsovårdstjänster som ålagts kommunerna förutsätter, att man i kommunen utreder innehållet och omfattningen av de tjänster som behövs.

De förtroendevalda som beslutar om budgeten och de tjänstemän som förbereder ärendet är skyldiga att dimensionera budgeten och att reservera anslag för hjälpmedelstjänster enligt det behov som man känner till.

Enligt Kvalitetsrekommendationer för hjälpmedelstjänster skall kommunernas beslutsfattare med hjälp av en tillräcklig och kunnig personal garantera täckande hjälpmedelstjänster. Enligt de bestämmelser som fogats till folkhälsolagen och till lagen om specialiserad sjukvård skall hälsocentralen och samkommunen för sjukvårdsdistriktet sörja för, att personalen inom hälsovården tillräckligt deltar i den kompletterande utbildning som ordnas för dem, och vars syfte är att upprätthålla, uppdatera och öka de anställdas yrkesskicklighet och kunnande.

En effektiv och kvalitativt god hjälpmedelstjänst förutsätter också, att utrymmena är tillräckliga och bra lämpar sig för verksamheten. Passagen till utrymmena bör vara utan hinder med tanke på alla klienter. Tillräckliga och ändamålsenliga lagerutrymmen är likaså nödvändiga, så att hjälpmedlen inte förvaras i korridorerna eller på andra motsvarande ställen, varvid brandsäkerheten lider.

2. Hjälpmedel

2.1 Definitionen på hjälpmedel

Enligt förordningen om medicinsk rehabilitering är hjälpmedel sådana redskap, anordningar eller motsvarande, som är avsedda att avhjälpa en på medicinska grunder konstaterad funktionsnedsättning som en gravt handikappad person behöver för att klara av sina dagliga göromål. Till hjälpmedel räknas också de vårdtillbehör och träningsredskap som behövs i rehabiliteringen.

Enligt en annan definition är ett hjälpmedel ett redskap, en anordning eller motsvarande som främjar eller upprätthåller en persons funktionsförmåga och deltagande då, när det på grund av skada, sjukdom eller ålderdom är nedsatt.

2.1.1 Ett gott hjälpmedel

Ett hjälpmedel är från sin användares, de närståendes och omgivningens och betalarens synpunkt bra då det:

- upprätthåller eller ökar den egna aktiviteten
- förbättrar livskvaliteten
- förebygger problem med funktionsförmågan
- sparar krafter
- inte förhindrar annan aktivitet eller utförandet av andra uppgifter
- motsvarar användarens behov
- är tryggt
- är hållbart
- är lätt att använda
- är estetiskt
- minskar behovet av tjänster och stödåtgärder
- underlättar de närstående personernas arbete
- till sitt förhållande mellan pris och kvalitet är på rätt nivå
- är lätt att underhålla
- kan återanvändas

3. Värderingar som styr hjälpmedelstjänsterna

3.1 Klientcentrering

Utgångspunkten vid evalueringen av behovet av hjälpmedel är klientens funktionsförmåga, livssituation, tryggheten vid användningen av hjälpmedlet och användningsmiljön samt de övriga tjänster som klienten får. Klienten och en sakkunnig inom hjälpmedelsbranschen gör tillsammans upp en bedömning av hjälpmedlet.

Klienten får av sin hemkommun ett ändamålsenligt hjälpmedel till sitt förfogande, oberoende av ålder och social ställning. Personalen bemöter klienten artigt, i enlighet med principerna för god service och jämlikt.

3.2 Flexibilitet och kontinuitet

Klienten får de tjänster som ansluter sig till hjälpmedlet på rätt tid och utan besvär så, att han inte själv behöver utreda arbetsfördelningen mellan olika instanser. Han betjänas på ett ställe så, att samarbetet och informationsförmedlingen mellan olika organisationer löper.

Om klienten flyttar från verksamhetsenheten eller från en kommun till en annan, tryggas bruket av hjälpmedel också i fortsättningen.

3.3 Högklassighet

Hjälpmedelstjänsterna ordnas effektivt och med yrkesskicklighet. De sakkunniga inom hjälpmedelsbranschen utvecklar och upprätthåller sin yrkesskicklighet genom fortbildning, bildande av nätverk och genom samarbete. De arbetar kostnadsmedvetet och framsynt, varvid man vid övervägandena beaktar också förhållandet mellan pris och kvalitet och återanvändning, så att anslagen skall täcka behovet hos så många klienter som möjligt.

Vid hjälpmedelstjänsterna iakttar man gemensamt överenskommen ansvars- och arbetsfördelning och gemensam verksamhetspraxis.

4. Ordnandet av hjälpmedelstjänster och arbetsfördelning

Det är huvudsakligen kommunernas hälsovårds-, social- och undervisningsväsens lagstadgade uppgift att ordna hjälpmedelstjänsterna. Andra som ordnar hjälpmedelstjänster är Folkpensionsanstalten, försäkringsbolag, Statskontoret.

Den som behöver hjälpmedel kan, om han så önskar, också själv skaffa sig hjälpmedel som främjar funktionsförmågan.

4.1 Hälsovården

Hälsovården har det största ansvaret för hjälpmedelstjänsterna. Hälsovården ansvarar för den medicinska rehabiliteringens hjälpmedelstjänster, som ordnas som en del av den i folkhälsolagen och i lagen om specialiserad sjukvård avsedda sjukvården.

Hjälpmedelstjänsterna är medicinsk rehabilitering, med vilken man strävar till att förbättra och upprätthålla klientens fysiska, psykiska och sociala funktionsförmåga och att främja och stöda hans kontroll av livssituationen och att han självständigt skall klara av sina dagliga göromål. Enligt förordningen om medicinsk rehabilitering hör till hjälpmedelstjänsterna att fastställa hjälpmedelsbehovet, att anpassa hjälpmedlen, att överlåta dem till eget eller för användning, att undervisa i användningen av dem och följa upp användningen och att underhålla hjälpmedlen.

4.1.1 Arbetsfördelningen inom hälsovårdens hjälpmedelstjänst

Både i folkhälsolagen och i lagen om specialiserad sjukvård betonas vikten av en fungerande arbetsfördelning mellan primärhälsovården och den specialiserade sjukvården. Primärhälsovården och den specialiserade sjukvården skall bilda en funktionell helhet. De olika verksamhetsenheterna inom den specialiserade sjukvården ansvarar alltid för specialhjälpmedel, som är extra dyra, sällsynta och som tekniskt eller annars kräver specialkunskap.

Hjälpmedlen för andningsvård har i sin helhet koncentrerats till ÅUCS.

ÅUCS:s hjälpmedelsenhet för barn lånar centraliserat ut hjälpmedel för barn mellan 0 – 16 år och Åbo hälsovårdsväsen till barn från Åbo.

Sjukhusen för specialiserad sjukvård lånar ut hjälpmedel för hörseln och till åbobor också Åbo hälsovårdsväsen. Hjälpmedlen för barn och gravt hörselhandikappade har koncentrerats till ÅUCS.

Beträffande hjälpmedel för synen utlånas alla centraliserat från ÅUCS, förutom vita käppar och bandspelare, som decentraliserats till hälsocentralernas ansvar.

4.2 Socialväsendet

Enligt lagen och förordningen om service och stöd på grund av handikapp ansvarar kommunernas socialväsen närmast för redskap och anordningar som ansluter sig till en handikappads boende och som inte ordnas med stöd av förordningen om medicinsk rehabilitering och för de redskap, maskiner och anordningar som behövs för att klara av de dagliga göromålen.

Enligt lagen om handikappservice skall man, när man utvecklar tjänsterna och stödfunktionerna för handikappade, beakta de behov och synpunkter som den handikappade

personen framför. Tjänsterna och stödåtgärderna skall ordnas så, att de stöder deras möjligheter att klara sig själv. Syftet med lagen om handikappade är att främja handikappades förutsättningar att leva och verka tillsammans med andra som jämbördiga medlemmar i samhället och att förebygga och avlägsna men och hinder som orsakas av handikappet. Lagen betonar handikappade personers rätt att leva och verka i samma livsmiljöer som andra medborgare.

Sådana medel och anordningar som hör till bostaden kan till exempel vara fast installerade personlyftanordningar, för hörselskadade dörrklockor med ljus eller andra larmanordningar och omändringsarbeten i bostaden. Som en gravt handikappad person, vilken är berättigad till ersättning för medel och anordningar i bostaden, anses en person, som på grund av skada eller sjukdom har speciella svårigheter att förflytta sig eller klara sig på egen hand i sin stadigvarande bostad. Av de kostnader som åtgår till medel, anordningar och omändringsarbeten i bostaden ersätts rimliga kostnader i sin helhet, såvida den sökande är gravt handikappad på sätt, som avses i lagen och han inte är i behov av kontinuerlig anstaltvård.

Medel, anordningar och instrument som är underkastade prövning kan vara till exempel, bil, mobiltelefon eller mikrovågsugn. För anskaffning av andra hjälpmedel än sådana som gäller för medicinsk rehabilitering betalas ersättning till sådan handikappad person, som på grund av skada eller sjukdom behöver dem för att förflytta sig, för kommunikationerna, för de personliga göromålen hemma eller för fritidssysslor. Av anskaffningskostnaderna för de här medlen och anordningarna kan man ersätta hälften, och de förblir då klientens egendom. Man kan också gratis ställa dem till klientens förfogande, varvid äganderätten kvarstår hos kommunen.

Lagen om service och stöd på grund av handikapp är subsidär. Enligt den ordnas tjänster och stöd då, när en handikappad inte får tillräckliga eller lämpliga tjänster eller förmåner enligt annan lag. Enligt lagen om service och stöd på grund av handikapp skall kommunen sörja för, att de tjänster och stöd som är avsedda för handikappade till sitt innehåll och omfattning är sådana, som det behov som föreligger i kommunen förutsätter. Den handikappades ekonomiska situation inverkar inte på erhållandet av tjänster och stödåtgärder.

4.3 Undervisningsväsendet

Enligt lagen om grundläggande utbildning har undervisningsväsendet skyldighet att för handikappade och andra elever som behöver särskilt stöd avgiftsfritt ordna sådana speciella hjälpmedel som i skolan används för undervisning i skolan och i klassen som deltagande i undervisningen förutsätter och som behövs för att förflytta sig och för de dagliga göromålen. Studerande som erhåller specialundervisning har rätt till de hjälpmedel som ett hinderfritt studerande förutsätter. Den som ordnar undervisningen är skyldig att ordna de här speciella hjälpmedlen, som är bl.a. hissar, ledstänger, ramper, sänkbara och höjbara lavoarer och olika pulpeter, stolar och andra motsvarande redskap. Till läromedlen och undervisningsmaterialet hör bl.a. material och medel som stöder kommunikationen.

De medel för medicinsk rehabilitering som eleven personligen behöver i skolan kommer via hälsovården och de hjälpmedel som behövs från och med 7 – 9 klassen i grundskolan via FPA.

4.4 Folkpensionsanstalten

FPA ordnar med och ersätter hjälpmedel, som är nödvändiga för gravt handikappade för att de skall klara sig i arbetet eller i studierna. Som gravt handikappad räknas person, som inte klarar sig i arbetet eller studierna utan planerat hjälpmedel. Hjälpmedel kan beviljas tidigast från och med 7 klassen i grundskolan då, när hjälpmedlet anses nödvändigt också för studier som siktar på senare arbetsliv. Hjälpmedlen överlåts till klientens bruk, men de kvarstår i FPA:s ägo.

FPA ansvarar för undervisning i hur hjälpmedlet skall användas och för underhåll och uppföljning.

Sådana hjälpmedel som FPA ersätter är t.ex. tekniska specialapparater, såsom läs-TV, punkt- och stordisplay och datorutrustning.

4.5 Försäkringsbolagen

Enligt trafikförsäkringslagen ersätter försäkringsbolagen erforderliga och rimliga kostnader, som beror på hjälpmedel som behövs på grund av funktionsbegränsning. Hjälpmedelsbehovet bör till exempel bero på ersättningsbar trafikskada, arbetsolycka eller yrkessjukdom. Kostnader som ersätts är kostnader för fastställandet, utprovningen och anskaffningen av hjälpmedel, deras överlåtande för användning, övning i deras användning och underhåll eller förnyelse av dem.

Som hjälpmedel anses hjälpmedel, som i lagstiftningen om social- och hälsovård betraktas som hjälpmedel, samt sådana andra hjälpmedel, som en person behöver på grund av funktionsbegränsning orsakad av skada. Hjälpmedel som ersätts är också medel som behövs hemma för att underlätta studier och speciella redskap för fritidssysselsättning. Av skada förutsatta omändringsarbeten på hjälpmedel ersätts i sin helhet.

Behovet av hjälpmedel bedöms huvudsakligen inom den kommunala hälsovården.

4.6 Statskontoret

Statskontoret ersätter proteser och andra hjälpmedel som behövs på grund av kroppsskada eller sjukdom som åsamkats värnpliktig och i försvarsmaktens tjänst varande eller i dess uppgift anställd person, liksom reparation, förnyelse och instruktion i användning av hjälpmedlet. Enligt prövning ersätts också ledhund för blind persons användning. Redskap och apparater som behövs i bostaden kan ersättas skadad eller insjuknad, vars invalidgrad är minst 10 procent.

4.7 Arbetskraftsmyndigheterna

Arbetskraftsmyndigheterna kan ersätta arbetsgivaren för stödåtgärder som gäller arbetsförhållandena för handikappad person. Med det här stödet kan arbetsgivaren skaffa arbetsmaskiner, arbetsstolar, specialbelysning och datorutrustning, utveckla arbetsmetoderna eller låta göra omändringsarbeten på arbetsplatsen, som hjälper den handikappade anställda att inordna sig i arbetet eller stöder hans kvarhållande i arbetet. Det maximala stödet per person för ordnande av arbetsförhållandena fastställs årligen.

4.8 Statens Arbetskrafts- och näringscentral (TE-central)

Statsrådet har fattat beslut (512/1999), enligt vilket TE-centralen ersätter kommunen för hjälpmedel, som har anskaffats för:

1. flykting eller flyktings familjemedlem eller annan anhörig, om familjebandet till person som fått uppehållstillstånd har funnits redan före dennes ankomst till Finland,

2. för utlänning,
   - åt vilken beviljats asyl
   - åt vilken beviljats uppehållstillstånd i egenskap av kvotflykting eller i behov av skydd

- åt vilken efter tillfälligt skydd efter tillstånd till treårig oavbruten vistelse i landet beviljats fortsatt uppehållstillstånd, dock inte för studier, arbete eller idkande av yrke eller med anledning av äktenskap eller,

- åt vilken, efter att han ansökt om internationellt skydd, beviljats uppehållstillstånd enligt § 51, 52 eller 89 i utlänningslagen, eller
- som enligt § 93 i utlänningslagen tagits till Finland på speciella humanitära grunder eller för att fylla internationella förpliktelser.

3. person, som från det förra Sovjetunionen flyttat till Finland och
   - som fått uppehållstillstånd enligt § 48 i utlänningslagen (301/2004)
   - som har varit finsk medborgare
   - av vars föräldrar åtminstone den ena varit född finsk medborgare
   - av vars far- eller morföräldrar åtminstone en är eller har varit född finsk medborgare
   - någon familjemedlem som flyttat till Finland fyller någon av ovannämnda kriterier

Skada eller sjukdom hos flykting eller utlänning (personer i punkterna 1 – 2) som förutsätter av social- eller hälsovården beviljade hjälpmedel, vars kostnader är betydande, ersätts för högst tio år, om personen är i långvarigt behov av hjälpmedelstjänster vid ankomsten till Finland. Hjälpmedlen för person som från det förra Sovjetunionen flyttat till Finland ersätts i högst fem års tid.

Person som erhållit finskt medborgerskap omfattas inte av ersättningen för kostnaderna. Deras hjälpmedelstjänster sköts på samma sätt som för övriga finska medborgare.

5. Aktörer och ansvar inom hjälpmedelstjänsterna

5.1 Aktörer inom hjälpmedelstjänsterna

En sakkunnig inom hjälpmedelsbranschen är en person, som har lämplig utbildning, kännedom och kunskap om såväl systemet för hjälpmedelstjänsterna som hjälpmedlen. Han har kontinuerligt med hjälpmedelstjänsten eller med hjälpmedel att göra och upprätthåller sin yrkesskicklighet. En person som utför bedöming av behovet av hjälpmedel och valet av dem har förutom kunskap om hjälpmedel också kännedom om hur olika sjukdomar, invaliditetsgrupper och åldrande inverkar på funktionsförmågan.

Som sakkunnig inom hjälpmedelsbranschen kan fungera hjälpmedelstekniker, fysioterapeut, rehabiliteringsinstruktör, hörselundersökare, talterapeut, ergoterapeut, yrkesman som är insatt i att underhålla och reparera hjälpmedel eller annan person som innehar lämplig utbildning och erfarenhet.

5.2 Ansvaret hos en sakkunnig inom hjälpmedelsbranschen

Det är på hjälpmedelsexpertens ansvar att bedöma hur klientens och hans anhörigas behov blir tillgodosedda under serviceprocessen. Yrkesetiken hos de anställda inom hälsovården förpliktar de anställda att verka i enlighet med patientens intressen och att utan dröjsmål undersöka patienten. Enligt patientlagen skall patienten behandlas i samförstånd med honom själv. Enligt förvaltningslagen skall verksamheten vara konsekvent så, att de fakta som är under övervägande bedöms på enahanda grunder i liknande fall.

De måste också verka lojalt mot sina arbetsgivare och samhället och beakta frågor som ansluter sig till tjänsten och den som bekostar hjälpmedlen. På den sakkunnigas ansvar ligger också att beakta andra anställda som arbetar med klienten, eftersom hjälpmedelstjänsten inte kan verka isolerat från andra tjänster och den förutsätter ett samarbete mellan alla yrkesgrupper.

5.2.1 Tystnadsplikt

De yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården, som fungerar som sakkunniga inom hjälpmedelsbranschen får inte utan klientens samtycke till utomstående ge uppgifter som ingår i patientjournalerna. Inte heller anhöriga och andra närstående får alltså uppgifter om patienten utan hans tillstånd. Vid betjäningen av ålderstigna patienter är det mycket viktigt att få de närmaste anhöriga med redan vid planeringen av tjänsten, men också då måste man respektera patientens intressen, självbestämmanderätt och den önskan patienten uttryckt. Man måste också komma ihåg självbestämmanderätten för minderåriga. Datasekretessen gäller också efter döden och bara av motiverade skäl får man ge uppgifter till de anhöriga.

Den sakkunniga inom hjälpmedelsbranschen måste följa de allmänna bestämmelser om sekretess som gäller för hälsovården. I lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (28.6.1994/559 § 17 sägs:

”En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården får inte utan tillstånd till utomstående yppa en enskild persons eller familjs hemlighet som han har fått kännedom om på grund av sin ställning eller uppgift. Tystnadsplikten kvarstår efter det att yrkesutövningen har upphört.” Enligt bestämmelserna i skadeersättningslagen är en person tvungen att ansvara för eventuell skada som han orsakat.

5.2.2 Att trygga funktionssäkerheten hos hjälpmedlet

Den sakkunniga inom hjälpmedelsbranschen är förpliktad att vidta erforderliga åtgärder för att försäkra sig om, att ett hjälpmedel, som är en anordning eller ett tillbehör inom hälsovården:

a) är i det skick som lagen förutsätter;

b) platsen för användningen, strukturella delar och konstruktioner som inverkar på användnings-säkerheten och därtill anslutande anordningar, tillbehör och utrustning inte utsätter prestationsförmågan hos anordning eller tillbehör inom hälsovården för risk och inte heller utsätter användarens eller annan persons hälsa eller trygghet för risk; samt

c) att instruktioner och förfarande som gäller användningen är sakliga.

Endast person, som har erforderlig yrkesskicklighet och sakkunskap får installera, underhålla och reparera anordning eller tillbehör inom hälsovården. Individuella omändrings-arbeten som utförts på hjälpmedel inom hälsovården skall dokumenteras.

Om man noterar ändringar eller störningar i hjälpmedlets egenskaper eller prestationsförmåga eller sådana otillräckliga anteckningar eller bruksinstruktioner, som leder till eller kunde ha lett till en allvarlig försämring i hälsotillståndet eller dödsfall hos användaren eller annan person, så skall därom alltid göras anmälning till Läkemedelsverket, så att man får framfört den eventuella risken också till andra användare och utlånare. Man skall också meddela om farotillbud till leverantören av hjälpmedlet. En blankett för meddelande om tillbud finns på internet under adressen:

http://www.nam.fi/laitevalvonta/vaaratilanteet/index.html

5.2.3 Information

Man bör aktivt informera kommuninvånarna om hjälpmedelstjänsten, t.ex. via internet och broschyrer. Målet är att informationen är hinderslös till alla specialgrupper.

Till klienten och vid behov till hans närstående skall ges en utredning över hjälpmedels-tjänstens betydelse, olika alternativ och deras inverkan. Om så behövs beställer man en tolk till platsen för klienter med främmande språk, eller med sinnes- eller talstörning.

5.3 Tillgänglighet

I hjälpmedelstjänsten skall klienten ha möjlighet att få kontakt med den sakkunniga inom hjälpmedelsbranschen på vardagar. Därför bör hjälpmedelsutlåningen ha telefontider. Om de är mycket korta, t.ex. ½ - 1 timme per dag, bör dessutom en telefonsvarare stå till tjänst, i vilken klienterna kan lämna bud om de så önskar. Besökstiderna utan tidsreservering bör vara sådana, att klienterna har möjlighet att utföra sina ärenden på hjälpmedelsutlåningen antingen på för- eller eftermiddagen allt efter hur det passar dem bäst. Ifall de normala besökstiderna är olämpliga, så måste man kunna komma överens om återlämning eller avhämtning av hjälpmedlet i undantagsfall t.ex. via informationen eller motsvarande ställe, som betjänar på kvällar och på veckoslut. Öppethållningstiderna är viktiga förutom för klienterna också för att trygga arbetsron för de anställda.

5.4 Längsta tiden innan man erhåller hjälpmedelstjänst inom hälsovården

Man skall ta kontakt med klienten inom tre vardagar från det att kontakten tagits eller efter det att remissen anlänt till hälsocentralens hjälpmedelsutlåning. När hjälpmedel är en förutsättning för utskrivning, skall tillämpliga hjälpmedel överlåtas till klienten inom tre vardagar. Sådana är hjälpmedel som möjliggör förflyttning, WC-funktioner och att stiga upp ur sängen. Klienten kan ibland bli tvungen att stå i kö för att få ett mera ändamålsenligt hjälpmedel, t.ex. en gåställning med fyra hjul, men för väntetiden måste man ge t.ex. en gåställning med två hjul, ifall klienten inte kan röra sig utan hjälpmedel.

Väntetiden kan vara längre för sådana hjälpmedel, där bristen inte förutsätter att en assisterande person hela tiden är närvarande, i alla fall högst tre månader. Inom tre månader skall klienten till sitt förfogande ha ett bedömt hjälpmedel, eller åtminstone skall anpassningen vara inledd. Väntetiden för individuellt anpassade hjälpmedel är också beroende på leveranstiderna hos försäljaren av hjälpmedlet. Under väntetiden skall man ge ett tillfälligt hjälpmedel, ifall klientens funktionsförmåga och situation så förutsätter.

Inom den specialiserade sjukvården sker bedömningen av behovet av hjälpmedel och kontakten med klienten inom tre veckor efter det att remissen anlänt eller efter det att klienten tagit kontakt. Klienten skall ha det bedömda hjälpmedlet inom tre månader, men senast inom sex månader.

5.5 Konkurrensutsättning av hjälpmedel

ÅUCS ordnar tillsammans med hälso- och socialcentralerna en gemensam priskonkurrensutsättning för de hjälpmedel, som man kvantitativt mest anskaffar. De totalekonomiska bedömningsgrunderna för offertbegäran förbereds som ett samarbete mellan centralsjukhusets och hälsocentralernas sakkunniga, likaså jämförelsen mellan offerterna. Utgående från jämförelsen rekommenderar man från varje erjuden hjälpmedelsgrupp den erforderliga mängd hjälpmedelsmärken, som man rekommenderar att regionalt anskaffas.

5.6 Återanvändning av hjälpmedel

När det gäller utlåning av mera sällsynta, återlämnade hjälpmedel bör samarbetet mellan de enskilda kommunerna utökas och intensifieras. Man kan också vid behov låna hjälpmedel av andra kommuners hälsocentraler för prov innan man beslutar om upphandling av ny anskaffning. För brådskande, akut och kortvarigt lån, t.ex. i terminalvårdsskedet, kan man låna hjälpmedel också till andra kommuners enheter. Den låntagande instansen svarar alltid för transportkonstnaderna.

5.7 Regionalt samarbete

De hjälpmedelssakkunniga i Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikts hälsovård bildar ett nätverk, mellan vilka en aktiv e-postring verkar. Med e-post kan man diskutera frågor som gäller hjälpmedelstjänsten och fråga om andra personers erfarenheter. Inom ramarna för nätverket arrangerar man varje år en diskussionsdag. Under diskussionsdagen kan man få utbildning om hjälpmedel, diskutera nya aktuella frågor och förstärka den arbetsgrupp som ansvarar för uppdateringen av den regionala planen.
Den tar också emot förslag till ändringar av den här rekommendationen och förbereder vid behov uppdateringsförslaget och skickar det till hela nätverket för evaluering och presentation för arbetsgrupperna. Den godkända och uppdaterade versionen skickas till samtligas bruk.

5.8 Samarbetet mellan de sakkunniga inom hjälpmedelsbranschen och rehabiliteringsinstruktörerna

ÅUCS:s rehabiliteringsinstruktörer gör hembesök hos klienterna och handleder, följer med och kontrollerar klientens rehabilitering och de tjänster som stöder rehabiliteringen. Som en verksamhet som stöder klienten att klara sig i sin livsmiljö deltar rehabiliteringsinstruktöreren i en del fall i hjälpmedelstjänsten. Rehabiliteringsinstruktörerna för rörelsehandikappade vuxna utför bedömning av användningen av elektrisk rullstol hemma hos klienten. I andra fall, då vårdansvaret för klienten är hälsocentralens eller när det är fråga om hjälpmedelsärenden som gäller handikappservice, meddelar rehabiliteringsinstruktörerna på förhand hälsocentralen eller handikapptjänstens socialarbetare om sitt hembesök, så att de vid behov eller om de så önskar kan vara med om hembesöket. Rehabiliteringsinstruktören behöver inte ta kontakt, när vårdansvaret för klienten helt och hållet är ÅUCS:s, klienten är ett försäkringsbolags klient, syftet med hembesöket är bedömning av användningen av rullstol eller andra frågor än hjälpmedel som har med sjukdomen att göra.

5.9 Klientens resekostnader

Klienten kan ansöka om ersättning av FPA för resekostnader som orsakats av besök för hjälpmedel. För detta skall ifrågavarande enhet för reseersättningen skriva ut hälsovårdsinrättningens/rehabiliteringens intyg som tjänsteproducent (SV 67), där man också skall ge utredning om behovet av användning av annat än billigaste transportmedel, t.ex. inva-taxi. Man skall ansöka om reseersättning inom sex månader från det att resan gjorts. FPA kan också betala ersättning till den del som de överskrider självriskandelen för resa i en riktning. Om självriskandelen för resekostnaderna under ett kalenderår överskrider den årliga självriskandelen, betalar FPA den överskridande delen i sin helhet.

Den euromässiga självriskandelen som under respektive tidpunkt är i kraft finns i den broschyr som FPA givit ut ”Din grundtrygghet 3 a, När Du blir sjuk” eller på internetsidorna: http://www.kela.fi >sjukdom > vad ersätts > resekostnader.

6. Processen vid hjälpmedelstjänster

Processen vid hjälpmedelstjänster är en systematisk, långsiktig och professionell verksamhet tillsammans med klienten. Den är en del av klientens övriga rehabiliterings- och vårdprocess eller servicekedja. Utgångspunkten vid processen för hjälpmedelstjänster är det funktionella handikapp, som skadan eller sjukdomen orsakar, och som begränsar klientens förmåga att klara av sina dagliga göromål i sin egen verksamhetsmiljö. Målet är att stöda klientens funktionsförmåga och förmåga att klara sig själv med hjälp av ändamålsenliga hjälpmedel.

Skedena i processen vid hjälpmedelstjänster:

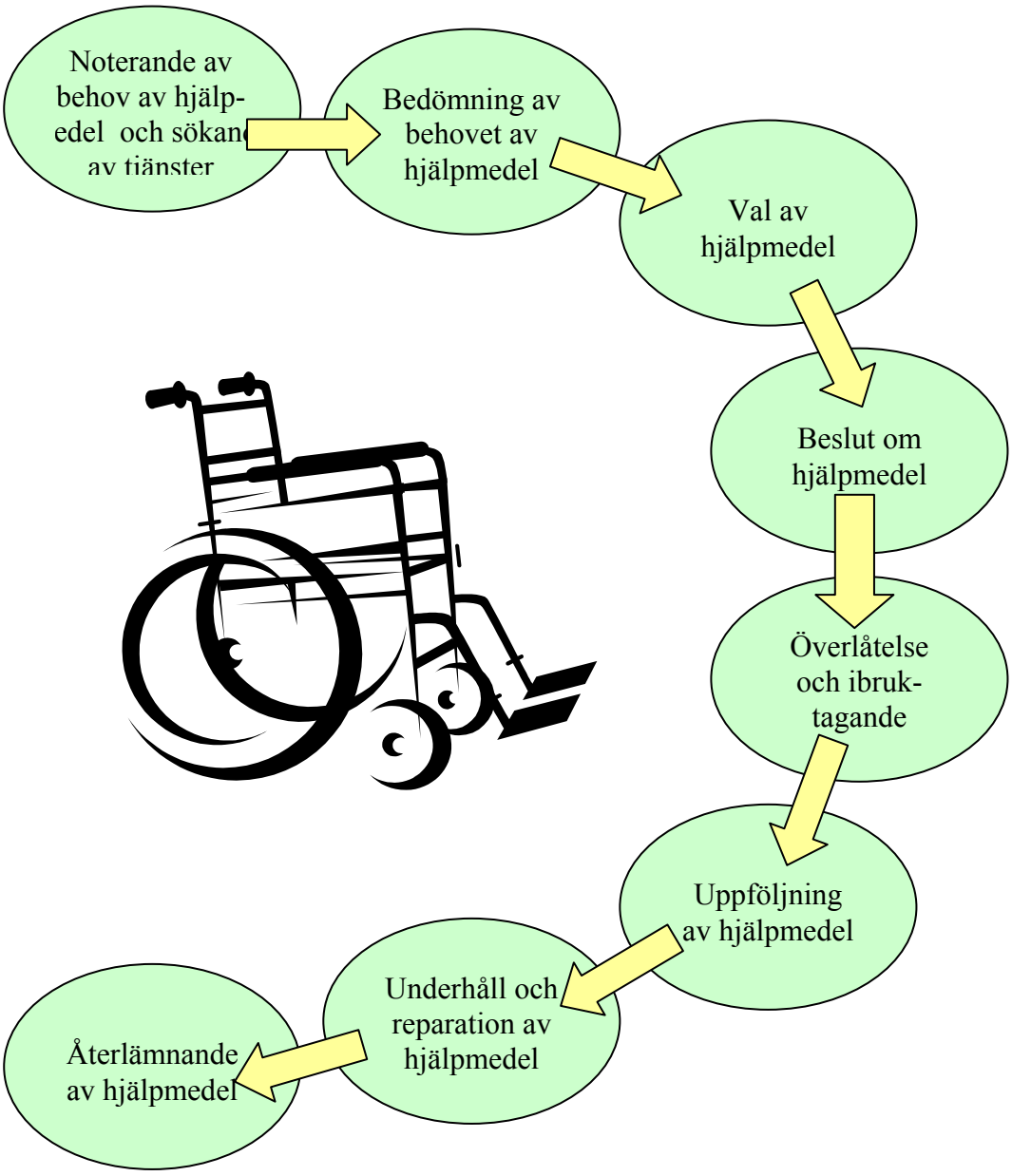

6.1 Att notera behovet av hjälpmedel och att söka tjänster

Hjälpmedelsprocessen börjar från initiativet. Initiativet uppstår när man märker behovet av hjälpmedel och söker sig till hjälpmedelstjänsterna. Initiativet kan komma från klienten själv, klientens anhöriga eller någon annan närstående, terapeuten, läkaren eller någon annan anställd inom social- eller hälsovården som känner till klientens situation genom att man tar kontakt med den instans som sköter klienten. Om intitiativet inte hör till ifrågavarande enhets område, dirigerar dess anställda klienten till rätt ställe.

Klienten dirigeras till den specialiserade sjukvården då, när det är fråga om specialhjälpmedel, som det åligger den specialiserade sjukvården att skaffa eller om klienten har ett handikapp eller en funktionsbegränsning, som man inte kan lösa med primärhälsovårdens sakkunskap. I allmänhet förutsätts läkarremiss till den specialiserade sjukvårdens hjälpmedelstjänster, men som remiss kan också godkännas uppdrag av annan person som arbetar inom hälso- eller socialvården. Av remissen bör framgå klientens personuppgifter, sjukdom, prognos, funktionsförmåga och de handikapp som uppstår därav och hur brådskande behovet av hjälpmedel är. Dessutom är det bra att nämna de hjälpmedel och stödtjänster som klienten för tillfället har. När hjälpmedlen förnyas behövs ingen remiss.

Ansökan om socialväsendets handikapptjänst måste alltid göras skriftligt. De flesta kommuner har separata ansökningsblanketter. Av ansökan bör framgå klientens behov jämte motiveringar. Som bilaga till ansökan behövs oftast läkares och sakkunnigs utlåtande och kostnadsberäkning.

6.1.1 Privatläkares och rehabiliteringsanstalts hjälpmedelsrekommendationer

Privatläkares och rehabiliteringsanstalts rekommendation fungerar i hälsovården som riktgivande initiativ, som på envar enhet bedöms separat. Processen för hjälpmedelstjänster sker enligt individuell bedömning på den instans som har vårdansvaret för patienten.

6.2 Bedömning av behovet av hjälpmedel

Sakkunnig inom hjälpmedelsbranschen bedömer behovet av hjälpmedel, som alltid är individuellt. Utgångspunkten för bedömningen är klientens funktionsförmåga, hans förmåga att klara av de dagliga göromålen, hans önskan att fungera och delta, tryggheten vid användningen av hjälpmedel, verksamhetsmiljön, de övriga tjänster som klienten får och hans livssituation och de individuella behov som uppstår från dessa. I samarbete med klienten och hans närstående utreder man behovet av hjälpmedel. Vid bedömningen beaktas arten av klientens skada/sjukdom, eventuella tidigare hjälpmedel och rehabiliterings- och vårdplaner. För klienten görs upp en plan för anskaffning av hjälpmedel, om man på basen av bedömningen konstaterar, att hjälpmedlet gör det lättare för klienten att klara av de dagliga göromålen eller om det förebygger en försämring av prestationsförmågan som härrör sig av sjukdomen.

Om hjälpmedlet inte hjälper klienten att klara av de dagliga göromålen, dirigeras han till andra tjänster.

6.2.1 Hjälpmedel för invånare i annan kommun

Det är skäl att boningsorten och hemkommunen gemensamt kommer överens om hjälpmedelstjänster för invånare som på grund av studier eller av annan orsak bor på annan ort än i sin hemkommun. Vid anskaffningen av nya hjälpmedel måste man alltid före utprovningen ta kontakt med den instans som betalar för hjälpmedlet.

6.3 Val av hjälpmedel

Målet är att hitta ett hjälpmedel som lämpar sig för klientens behov, funktionsförmåga och verksamhetsmiljö. Man bör alltid ge klienten en mångsidig information, så att han kan delta i valet av hjälpmedel och är medveten om de faktorer som inverkar på valet. För en del hjälpmedel är det ändamålsenligt att prova olika modeller av hjälpmedel. Provningen skall alltid då det är möjligt ske i klientens egen verksamhetsmiljö. I samband med provningen bedömer man eventuella omändringsarbeten på hjälpmedlet och omgivningen som klienten eventuellt behöver. På basen av provningen fastslår man i samarbete med klienten en hjälpmedelslösning som passar honom.

6.4 Beslut om hjälpmedel

6.4.1 Beslut om hjälpmedel inom hälsovården

Inom hälsovården är beslut om hjälpmedel ett vårdbeslut som fattas av läkare, men också annan person med utbildning inom hälsovården kan konstatera behovet av hjälpmedel och fatta beslut om överlåtelse, t.ex. fysioterapeut, rehabiliteringsinstruktör, talterapeut, ergoterapeut, eller annan person som erhållit motsvarande utbildning, enligt den arbetsfördelning som man kommit överens om inom organisationen. Ett avslag på anhållan om hjälpmedel, inklusive omsorgsfull motivering, skall alltid antecknas i klientens sjukjournal och en kopia av det skall ges till klienten, om han begär det. Samtidigt skall klienten informeras om möjligheten till anmärkning och att anföra klagan.

Om klienten är missnöjd med hälsovårdens beslut om hjälpmedel, lönar det sig för honom att först ta kontakt med den person som ansvarar för ifrågavarande beslut. Ofta kan problemen snabbast lösas på det här sättet. Klienten har också möjlighet att få besluten gällande hjälpmedelstjänsterna till omprövning genom anmärkningsförfarande som avses i § 10 i patientlagen. Chef som ansvarar för hälsovården kan ändra tidigare beslut om hjälpmedel. Man kan också söka ändring i beslut om anmärkning genom klagan.

Patienten kan få sin sak för omprövning genom att göra förvaltningsklagan till exempel till länsstyrelsen eller till Rättsskyddscentralen för hälsovården. Ett beslut om hjälpmedel kan också vara föremål för förvaltningstvist. För lösande av en sådan tvist, som gäller offentligträttslig betalningsskyldighet eller annan rättighet eller skyldighet som baserar sig på offentligrättsligt förhållande, tillkommer enligt lagen om förvaltningslagskipning förvaltningsdomstolen att avgöra.

6.4.2 Beslut om hjälpmedel inom socialväsendet

Inom socialväsendet fattar tjänsteinnehavare eller nämnd beslut om handikapptjänster enligt ansökning, hembesök och erforderliga bilagor. Klienten får alltid beslutet skriftligt, varvid instruktioner om sökande av ändring bifogas.

Om klienten är missnöjd med beslut som fattats av tjänsteinnehavare inom handikappservice, kan han inom 14 dygn göra rättelseyrkan till socialnämnden. Person som är missnöjd med socialnämndens beslut kan vidare klaga till förvaltningsdomstolen och därefter till högsta förvaltningsdomstolen
http://www.oikeus.fi/index.htem > domstolar

6.4.3 Dubletter

Hälsovården ansvarar i enlighet med sitt vårdansvar för individuellt anpassade hjälpmedel för person som bor på anstalt, där kommunen fattat beslut om långtidsvård. Anstalterna ansvarar för sin normala utrustning, såsom sängar och bashjälpmedel. Om klienten flyttar till anstalt

inom specialomsorgsdistrikt får han utan kostnad ta med sig sina hjälpmedel, men när användningsbehovet upphört återställs de till den instans som beviljat dem.

6.4.4 Hjälpmedel för person som bor på anstalt

I enlighet med sitt vårdansvar ansvarar hälsovården också för de individuellt anpassade hjälpmedlen för dem som bor på kommunal anstalt. Anstalterna ansvarar för sin normala utrustning, såsom sängar och bashjälpmedel. Om klienten flyttar till anstalt inom specialomsorgen, får han ta med sig hjälpmedlen avgiftsfritt, men när behovet av dem upphört återställs de till den instans som beviljat dem.

6.4.5 Delat vårdansvar

Det är skäl att förverkliga delat vårdansvar då, när det är fråga om en snabbt progredierande sjukdom, t.ex. ALS eller annan sådan sjukdom, där läget snabbt ändrar. Det bashjälpmedel som då behövs ordnas på vilken vårdnivå som helst, oberoende av var det egentliga vårdansvaret för klienten ligger. Specialhjälpmedel kommer alltid via den specialiserade sjukvården.

6.4.6 Tillfälligt behov av hjälpmedel hos person som inte är bosatt i kommunen

TE-centralen ersätter kommunen för hjälpmedel, som av social- eller hälsovården beviljats flykting eller utlänning för skada eller sjukdom som förutsätter hjälpmedel vars kostnader är betydande, i högst tio år, om personen är i långvarigt behov av hjälpmedelstjänst vid ankomsten till Finland. Hjälpmedel för person som från det förra Sovjetunionen flyttat till Finland ersätts på motsvarande sätt i fem års tid. Hjälpmedelstjänsterna för klient som erhållit finskt medborgarskap sköts på samma sätt som för övriga finska medborgare.

Hjälpmedelsbehovet för flyktingar, immigranter och asylsökande bedöms och utprovningen sker enligt den regionala arbetsfördelningen inom hälsovården. Kopior av fakturorna skickas till länsstyrelsen, som i slutet av året fakturerar TE-centralen för det gångna årets summa. TE-centralen ersätter under följande år de hjälpmedel som anskaffats. Hjälpmedlet registreras normalt i hjälpmedelsregistret.

6.4.7 Hjälpmedel för flyktingar, immigranter och asylsökande

TE-centralen ersätter kommunen för hjälpmedel, som av social- eller hälsovården beviljats flykting eller utlänning för skada eller sjukdom som förutsätter hjälpmedel vars kostnader är betydande, i högst tio år, om personen är i långvarigt behov av hjälpmedelstjänst vid ankomsten till Finland. Hjälpmedel för person som från det förra Sovjetunionen flyttat till Finland ersätts på motsvarande sätt i fem års tid. Hjälpmedelstjänsterna för klient som erhållit finskt medborgarskap sköts på samma sätt som för övriga finska medborgare.

6.4.8 Redskap för fritidssysselsättning

De redskap som behövs för handikappad persons fritidsintressen är redskap som enligt prövning beviljas av handikappservice, klienten kan ansöka om dem från socialväsendet i sin hemkommun.

6.5 Överlåtelse och ibruktagande av hjälpmedel

Klienten får i regel hjälpmedlet som lån. I samband med överlåtelsen kontrollerar man att hjälpmedlet passar, gör erforderliga regleringar och ger eller ordnar med instruktion i dess användning. I samband med överlåtelsen av hjälpmedel som ges som lån gör man inom hälsovården upp ett skriftligt låneavtal, av vilket framgår den enhet som överlåtit hjälpmedlet

och kontaktuppgifterna för klienten och instruktioner om hur man skall förfara vid underhåll och återlämnande av hjälpmedlet. Transporten av hjälpmedlet sker i regel på klientens ansvar.

6.5.1 Registrering av hjälpmedel

Sådana hjälpmedel som återanvänds skall registreras och märkas ut så, att det är möjligt att följa upp det. Hjälpmedlet skall också märkas ut så, av man av det kan se vilken instans som äger det. Det här underlättar ett återlämnande av hjälpmedlet till rätt ställe.

6.5.2 Klassificering av hjälpmedel

I Finland används den europeiska standarden EN ISO 9999 för klassificering av hjälpmedel för handikappade. Finlands Standardiseringsförbund publicerar klassificeringen under namnet: Vammaisten Apuvälineet. Luokitus ja terminologia. Den senaste versionen har fastslagits och utgivits på finska år 2003. Det är i hög grad att rekommendera att klassificeringen används, så att man vid behov skall kunna få så enhetliga statistiker m.m. som möjligt.

6.5.3 Instruktion i användningen av hjälpmedlet

Genom instruktion i hur hjälpmedlet skall användas försäkrar man sig om att klienten och hans närstående ändamålsenligt och säkert behärskar användningen av hjälpmedlet. En sakkunnig inom hjälpmedelsbranschen instruerar och undervisar klienten i hur hjälpmedlet skall användas antingen i samband med överlåtelsen eller på sätt som man separat kommit överens om. Den sakkunniga informerar också klienten om tekniska egenskaper som ansluter sig till hjälpmedlets funktion och ger instruktioner om hjälpmedlets underhåll och serviceförfarande. Instruktionerna ges muntligen och vid behov skriftligen eller rentav i form av bilder. När det gäller krävande hjälpmedel kan det ibland vara nödvändigt att ordna en terapiperiod på några gånger för att träna användningen av hjälpmedlet.

6.5.4 Låneavtal

I samband med överlåtelse av hjälpmedel som lån gör man inom hälsovården upp ett skriftligt låneavtal. Av låneavtalet skall följade uppgifter framgå:

- namn, besöks- och postadress, telefonnummer, besökstid och eventuell e-postadress för den enhet som lånar ut hjälpmedlet
- namn, adress och personbeteckning på långtagaren
- vilka hjälpmedel som lånas ut och uppgifter för identifieringen av dem
- lånevillkoren
- lånetiden
- ett omnämnande om, att den instans som lånat ut hjälpmedlet vid behov kan begära hjälpmedelsuppgifter om låntagaren av olika nivåer inom vården
- namnet på den person som överlåter hjälpmedlet
- låntagarens eller dennes representants underskrift, med vilken han bekräftar att han mottagit hjälpmedlet och förbinder sig till att följa villkoren i låneavtalet

Som lånevillkor i låneavtalet rekommenderas:

1. Hjälpmedlet är X:s egendom och det ges för personligt bruk. Det får inte överföras eller överlåtas till annan person.
2. Den, som erhåller hjälpmedlet, skall sköta hjälpmedlet omsorgsfullt och följa de instruktioner som givits om dess användning. Klienten är skyldig att ersätta skador på X:s egendom som orsakats av brott mot instruktionerna eller av vårdslöshet. Hjälpmedels-användarens ansvar gäller också stöld.
3. Om hjälpmedlet är i behov av underhåll eller reparation, kontakta: X. X ersätter inte underhåll eller reparationer, som klienten själv har beställt av utomstående utan vederbörandes tillstånd.
4. Hjälpmedlet återlämnas rengjort, när användaren inte längre behöver det. Om ett hjälpmedel som beviljats för viss tid inte återlämnas före överenskommen tidpunkt, och

man inte kommit överens om en förlängning av lånet, förbinder sig klienten att ersätta värdet på hjälpmedlet. Om hjälpmedlet inte är i ändamålsenlig användning, förbehåller sig X rätten att få det tillbaka.

5. Om klienten flyttar utom X:s verksamhetsområde, kontakta: X

Före låntagarens eller dennes representants underskrift är det skäl att i låneavtalet göra följande anteckning: Jag har (i dag) mottagit ovan definierade hjälpmedel och bekantat mig med villkoren i låneavtalet och förbinder mig att följa dem.

I slutet på låneavtalet är det skäl att lämna plats för hjälpmedlets mottagares underskrift, namnförtydligande, ort och datum för återlämnandet. Det här påminner klienten om hans skyldighet att återlämna hjälpmedlet och är till nytta då, när hjälpmedlet återlämnas på exceptionell plats.

Det undertecknade låneavtalet skall bevaras så länge hjälpmedlet är utlånat.

6.5.5 Transport av hjälpmedel

Transporten av hjälpmedlet sker i främsta hand på klientens ansvar då, när det är möjligt för honom med normala medel. För transporten av sängar för hemvård, lyftanordningar och andra större hjälpmedel ansvarar den enhet som beviljat hjälpmedlet. Om klienten flyttar från en bostad till en annan, står han själv för flyttkostnaderna.

6.5.6 Försäkring av hjälpmedel

Med tanke på eventuella skador lönar det sig för klienten att meddela sin egen hemförsäkring om sådana hjälpmedel som han disponerar över. Ersättningsgilla skador kan bland annat orsakas av eld och sot, elektriskt fenomen, explosion, stöld, inbrott, skadegörelse eller rån. Om klienten tar med sig hjälpmedel på resa, är det skäl att med tanke på skada eller stöld nämna dem i reseförsäkringen.

En elektrisk rullstol kan försäkras mot trafikskada i vilket försäkringsbolag som helst. Försäkringen kostar inte försäkringstagaren något. Försäkringen baserar sig på försäkringstariffen för s.k. invalidmopeder. I händelse av en olycka i trafiken ersätter försäkringen på normalt trafikförsäkringsvis motpartens materiella skador och vardera partens personskador, om man konstaterar att användaren av hjälpmedlet var den skyldige. Då ersätter försäkringen inte skador som åsamkats den elektriska rullstolen. De ersätts i det fall, att motparten är skyldig till den skada som skett.

6.6 Uppföljning av hjälpmedlen

Syftet med uppföljningen av användningen av hjälpmedlen är, att användaren skall ha ett hjälpmedel som passar, fungerar och som motsvarar sitt användningssyfte och som är i regelbunden användning och tekniskt i funktionsskick. Man bör följa med funktionen, effekten, lämpligheten, användningsskicket och användningsgraden för sådana hjälpmedel som överlåtits för långvarigt behov. Hemsjukvården och hemtjänsten följer med användningen av hjälpmedlen och det lönar sig att satsa på att utveckla det här samarbetet. I samband med uppföljningen får man uppgifter om eventuella förändringar hos användaren, som beror på sjukdom eller på livssituationen. Vid behov bedömer man ett nytt behov av hjälpmedel och inleder på nytt processen för hjälpmedelstjänsterna. Hjälpmedlet kan också ha blivit onödigt för klienten eller det har inte längre den önskade nyttan.

Uppföljningen gäller för alla som har att göra med användaren, såsom de anhöriga, assistenter, de anställda inom hälsovården och de anställda inom hemtjänsten. Den enhet som överlåtit hjälpmedlet kan samla in uppgifter om användningen av hjälpmedlet också genom uppföljningsblankett eller genom klientenkäter. Vi rekommenderar att en omfattande

klientenkät som gäller alla klienter utförs åtminstone med fem års intervaller att uppdatera klientregistret och få fram eventuella ändringar i läget.

Vi rekommenderar, att en lista över avlidna personer görs upp med tre månaders intervaller, så att man kan be att sådana hjälpmedel som inte återlämnats så snart som möjligt återfås för återanvändning.

6.6.1 Uppmaning att återlämna hjälpmedel

Hjälpmedel som överlåtits som lån på viss tid följs upp med hjälp av brev med uppmaning om att återlämna hjälpmedlet. Om hjälpmedlet inte återlämnats följer två på varandra följande uppmaningar om att återlämna det och om hjälpmedlet trots uppmaning inte återlämnas, följer på det ersättningsskyldighet för hjälpmedlet enligt skadeersättningslagen. Klienten faktureras för hjälpmedlets värde. Hjälpmedlets värde är anskaffningsvärdet på ifrågavarande hjälpmedel dividerat med den genomsnittliga användningstiden för det.

6.6.2 Vid byte av hemkommun

När klienten byter hemkommun i Finland, överförs hjälpmedlen med honom gratis till den nya hemkommunens ägo. I fortsättningen ansvarar den nya hemkommunen för underhållet av hjälpmedlen och för övriga kostnader. Det är klientens skyldighet att meddela den instans som beviljat hjälpmedlet om bytet av hemkommun, så att man kan ge information om hjälpmedlet till den nya instansen. Den här skyldigheten bör nämnas i låneavtalet. Klienten svarar själv för flyttkostnaden för hjälpmedlen.

Vid flyttning utomlands skall man separat komma överens med den instans som beviljat hjälpmedlet.

6.7 Underhåll och reparation av hjälpmedel

Syftet med underhålls- och reparationstjänsten för hjälpmedel är, att klienten till sitt förfogande skall ha ett fungerande och säkert hjälpmedel. Den instans om beviljat hjälpmedlet ansvarar för underhållet och reparationer av det och endast en person, som har erforderlig yrkesskicklighet och sakkännedom får installera, underhålla och reparera det. När hjälpmedlet är på underhåll eller reparation ger man alltid då det är möjligt ett annat hjälpmedel i stället. Vid behov informerar man klienten om övriga tjänster, som ersätter en tillfällig brist på hjälpmedel. När klienten av socialväsendet fått understöd för anskaffande av hjälpmedel så är det klientens egendom och han ansvarar själv för underhållet och reparationerna av det.

6.7.1 Klientens ansvar

Klienten ansvarar för att hjälpmedlet är i användbart skick. Klienten eller hans närstående är skyldiga att sköta om underhållsåtgärder av hjälpmedlet, såsom rengöring, att det finns luft i ringarna, att skruvar spänns åt, att batterier blir bytta o.dyl. Om det uppstår behov av underhåll eller reparation, bör han omedelbart ta kontakt med den instans som lånat ut hjälpmedlet och dess enhet för underhåll av hjälpmedel för att ordna med reparation. Den instans om beviljat hjälpmedlet ersätter inte underhåll eller reparationer, som klienten själv beställt från utomstående utan tillstånd av den som beviljat hjälpmedlet. Klienten eller hans närstående får inte heller själva reparera eller utföra omändringsarbeten på hjälpmedlet. Enligt skadeersättningslagen är klienten skyldig att ersätta kostnader som beror på att hjälpmedlet gått sönder, som har uppstått av oförsiktighet eller användning som strider mot instruktionerna.

6.8 Återlämnande av hjälpmedel

När behovet eller lånetiden för utlånat hjälpmedel går ut, skall det utan dröjsmål återlämnas till samma enhet, som givit det som lån. Om behovet av hjälpmedlet fortsätter efter den fastställda tiden, skall klienten kontakta den instans om lånat ut hjälpmedlet, och vars kontaktuppgifter finns i låneavtalet. Hjälpmedlet skall alltid återlämnas rengjort, i samma skick som det var när man erhöll det.

7. Principerna för erhållande av hjälpmedel i Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt

04 HJÄLPMEDEL VID PERSONLIG MEDICINSK BEHANDLING

04 03 Hjälpmedel för andning

04 03 03 Luftvärmare för andningsluft

Luftvärmare för andningsluft beviljas inte som medicinsk rehabilitering.

04 03 06 Inhalatorer

ÅUCS:s lungmedicinska klinik lånar ut inhalator som alternativ till läkemedelsspray till patienter med obstruktiv lungsjukdom, neurologiska kliniken till patienter med neurologisk andningsinsufficiens och astma- och allergimottagningen för barn till barnpatienter med astma.

04 03 12 Respiratorer

På rekommendation av sömnundersökningsavdelningen lånar ÅUCS:s lungmedicinska klinik ut C-PAP-apparat till patient med svår sömnapné och på motsvarande sätt lånar intensivvårdsavdelningen för barn ut apparater till barn.

ÅUCS lånar ut ventilator (invasiv eller noninvasiv) eller respirator till klient med en andningsinsufficiens av ventilationsinsufficienstyp som beror på funktionsstörning i andningsmusklerna eller en regleringsstörning i andningscentret.

ÅUCS:s lungmedicinska klinik lånar ut dubbeltrycksventilator till patienter med obstruktiv lung-sjukdom och lungfibros, neurologiska kliniken till neurologiska patienter och barnkliniken till barn.

04 03 18 Oxygenutrustning

ÅUCS:s lungmedicinska klinik lånar ut syreberikningsapparat till patient med obstruktiv lungsjukdom, vars syrevärde i blodet är 7,3 eller under. Undantag utgör klienter som röker, till dem lånas inte ut syreberikare. I undantagsfall, av motiverade skäl, lånas syreberikare ut till neurologiska patienter som har andningsinsufficiens.

Medicinskt syre och tilläggsutrustning som behövs i dess användning

Medicinskt syre är en av läkare ordinerad behandling som kan jämföras med läkemedel. De klienter som behöver medicinskt syre skaffar själv syrgasflaskorna med medicinskt syre från företag som säljer medicinskt syre.

FPA ersätter 50 % av den del som överskrider självrisken för hyra för syrgasflaskorna för medicinskt syre och påfyllningen.

ÅUCS:s lungmedicinska klinik lånar ut den tilläggsutrustning som behövs vid användning av syrgasflaskorna till patienter med kronisk ventilationsinsufficiens, enheten för andningsförlamning till patienter med andningsförlamning och intensivvårdsavdelningen för barn till barnpatienter.

04 03 21 **Slemsugar**

Slemsugar utlånas centralt via ÅUCS till patienter som bor hemma och som inte förmår hosta upp slemmet.

Medikalvaktmästaren på intensivvårdsavdelningen för barn ansvarar för instruktionen om hur slemsugen används för barn, avdelningsskötaren på enheten för andningsförlamning ansvarar för instruktionen för vuxna patienter med andningsförlamning och till övriga delar ansvarar vårdande instans, t.ex. hemsjukvården, för instruktionen.

04 03 27 **Andningsmuskelträna re**

ÅUCS:s lungmedicinska klinik, neurologiska klinik, rehabiliteringsklinik och barnklinik lånar ut andningsmuskelträna re till klienter, som har andningsinsufficiens eller som behöver effektiverad andning, träning att lära sig riktig andningsteknik eller hjälp för att tömma lungorna.

04 03 30 **Andningsluftsmätare**

ÅUCS:s lungmedicinska klinik lånar ut mätare som mäter andningsvolymen (PEF) till astmapatienter och astma- och allergimottagningen för barn till barnpatienter.

04 06 Hjälpmedel vid cirkulationsbehandling

ÅUCS beviljar som specialhjälpmedel kompressionskläder för patienter med brandskador som behandling av ärret.

Beroende på vårdansvaret beviljar ÅUCS eller hälsocentralen klienten medicinska strumpor, strumpbyxor, stödärm och handskar, som har en kompressionsklass på minst 2 (20 – 30 mmHg). Klienten köper själv medel som hör till 1 kompressionsklassen, utom då inledandet av behandlingen förutsätter att tryckklassen gradvis ökas.

04 09 Hjälpmedel för ljusbehandling

04 09 06 **SUP och UVB –ljuslampor**

ÅUCS:s klinik för hudsjukdomar lånar ut hjälpmedel för ljusbehandling till klienter som lider av atopiskt utslag eller psoriasis, och som har orimligt lång väg till läkarstation eller ÅUCS för UV-ljusbehandling.

04 12 Hjälpmedel vid bråckbehandling

Enligt vårdansvaret kan ÅUCS eller hälsocentralen bevilja bråckband för patient, vars bråck inte kan opereras.

04 19 Redskap för att handha medicin

04 19 24 **Infusionspumpar**

ÅUCS lånar till diabetespatient ut insulinpump för ersättande insulinbehandling av kontinuerlig art, för förverkligande av planerad insulinbehandling.

04 24 Materiel och utrustning för fysiska, fysiologiska och biokemiska tester

04 24 12 Blodanalysmateriel

Enligt vårdansvaret lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut talande blodsockermätare till synskadad diabetespatient.

04 27 Stimulatorer

04 27 06 Stimulatorer för smärtlindring och 04 27 09 Muskelstimulatorer, som ej används som ortoser

Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS, kretssjukhuset eller hälsocentralen för viss tid ut stimulator, t.ex. en TNS-apparat, till klienten för att lugna ned blåsan, för smärtlindring eller för att musklerna skall slappna av och aktiveras. Patienten ansvarar själv för kostnader för förnyande av elektroder och batterier för TNS-apparat i långvarigt lån.

04 27 15 Tinnitusmaskerare

Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS eller kretssjukhuset ut tinnitusmaskerare, till åbobor lånar Åbo stads hälsovårdsväsen ut maskeraren.

04 36 Hjälpmedel vid perceptionsträning

04 36 06 Hjälpmedel för träning av perceptuell koordination

ÅUCS:s Tikotek lånar ut dataprogram för rehabilitering, för förståelse av rymdmässiga begrepp och för att förbättra samarbetet mellan öga och hand. Lånetiden är i regel två månader.

04 48 Rörelse-, styrke- och balansträningsredskap

04 48 03 Tränings- och och ergometercyklar

Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS eller hälsocentralen för viss tid ut träningscykel, t.ex. när av rehabiliteringen efter en operation börjar.

Av motiverade skäl kan ÅUCS eller hälsocentralen för viss tid låna ut en mekanisk restorator.

Man försöker skaffa en elektrisk restorator för rehabiliteringen till hälsocentralen, där flera klienter kan dra nytta av den.

04 48 07 Parallellbarrar och gåstöd

04 48 08 Ståbarrar och ståstöd

Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS eller hälsocentralen av motiverade skäl ut ståstöd till klienter, som behöver det nästan dagligen eller om man bedömer att det har positiva effekter på funktionen i klientens kropp, t.ex. på ämnesomsättningen i skelettet, matsmältningen, blodcirkulationen, muskelstelheten o.s.v.

04 48 12 Finger- och handträningsredskap

Receptet på den magiska degen överlämnas till klienter, som behöver rehabilitering av fingrarna eller handen:

- 2 koppar vatten
- 1 kopp salt
- 2 koppar vetemjöl
- 1 msk olja
- 2 tsk alun (ej nödvändigt, förbättrar hållbarheten)

Blanda vattnet och karamellfärgen i en kastrull, tillsätt de övriga ingredienserna och rör om ordentligt. Sätt kastrullen på spisen och värm upp blandningen medan Du hela tiden rör om – framför allt bottnet. När degen börjar tjockna till en mos, lyfter man kastrullen från spisen. Lägg degen på ett mjölat bord och knåda som en deg. Hålls länge funktionsduglig om den förvaras noga förpackad och om man i tillredningsskedet använder alun (finns att köpa på apoteket). Om man lämnar degen formad att torka hårdnar den i sin form.

Vid behov ger opererande instans terapivax för rehabiliteringen efter en operation.

04 48 15 Arm-, bål- och benträningsredskap

ÅUCS eller hälsocentralen ger för viss tid en balansskiva t.ex. för rehabilitering av skador på knä och vrist.

Terapibollar beviljas inte som medicinsk rehabilitering.

04 48 18 Viktmanschetter

På ergoterapeutens rekommendation beviljar ÅUCS eller Åbo hälsovårdsväsen, beroende på vårdansvaret, viktmanschetter, viktpennor eller vristvikter till neurologiska barn, t.ex. på grund av ataxi för att underlätta arbetet.

04 48 30 Hjälpmedel för träning av käkarna

ÅUCS:s öronklinik eller klinik för munsjukdomar lånar ut anordning för rörelsebehandling av käkarna för att öppna munnen.

05 HJÄLPMEDEL FÖR TRÄNING AV FÄRDIGHETER OCH FÖRMÅGOR

05 03 Hjälpmedel vid kommunikationsträning/-behandling och 05 06 Hjälpmedel för träning av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK)

ÅUCS:s Tikotek lånar ut dataprogram för rehabilitering, i regel för två månader, som stöd för talet och den språkliga utvecklingen.

05 12 24 Hjälpmedel för att utveckla förmågan att förstå orsak och verkan

ÅUCS:s Tikotek lånar ut tryckknappsleksaker, i regel för två månader, för att utveckla förmågan att förstå orsak och verkan.

05 51 Hjälpmedel vid kontinensträning

05 51 03 Inkontinenslarm

Enligt vårdansvaret beviljar ÅUCS eller hälsocentralen för viss tid kontinenslarm för barn som hjälpmedel vid kontinensträning.

05 33 Hjälpmedel för träning av dagliga livets aktiviteter (ADL-träning)

05 33 03 Hjälpmedel för att träna protesanvändning

Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut luftprotesskena.

06 ORTOSER OCH PROTESER

06 03 Spinala ortoser, system, 06 06 Övre extremitetsortoser, kroppsburna system och 06 12 Nedre extremitetsortoser

På vederbörande specialläkares rekommendation beviljar ÅUCS, kretssjukhusen eller hälsocentralerna, beroende på vårdansvaret, stöd och stödanordningar. En direkt förutsättning efter läkarens rekommendation är en individuell behovsbedömning, som utförs av en hjälpmedelsexpert och provanvändning som efter behov är 1 – 4 veckor, undantag utgör individuellt tillverkade ortoser. Ortoser efter Botox-behandling och operation bekostas av behandlande instans som en del av vården. Likaså skall förstahjälpavdelningarna ha stödkragar som vårdmaterial att ges till sådana klienter, som akut behöver det.

Ortoser som används efter en operation inom den privata sektorn och som är avsedda för kortvarigt bruk, ersätts av den offentliga hälsovården enligt vårdansvaret för klienten och specialkompetensen.

Ortoser och andra stöd beviljas i regel inte för enbart hobbyverksamhet.

Stöd och stödkorsetter, som inte har skenor som stöd, beviljas i regel inte som medicinsk rehabilitering, eftersom deras rehabiliteringsmässiga betydelse är liten.

ÅUCS beviljar korsetter, som används vid behandling av skolios.

06 12 03 Fotortoser (FO)

Beroende på vårdansvaret kan ÅUCS, kretssjukhuset eller hälsocentralen bevilja stödsulor för klienter, som i samband med underliggande sjukdom har en felaktig ställning i vristen och/eller foten, funktionsstörning eller smärttillstånd som försvårar rörelserna och där man med skäl kan förvänta sig att erhålla nytta med stödande sulor. Ortoser för vristen och foten används i regel tillsammans med normala skor.

Fysiologisk plattfot berättigar inte till att få stödsulor som medicinsk rehabilitering.

06 18 Övre extremitetsproteser och 06 21Kosmetiska, ej-funktionella, övre extremitetsproteser

ÅUCS:s fysiatriska poliklinik beviljar övre extremitetsprotes som specialhjälpmedel.

06 24 Nedre extremitetsproteser, system

Den första egentliga nedre extremitetsprotesen beviljas av opererande instans, d.v.s. av ÅUCS eller kretssjukhuset. En förmånlig och enkel förnyad protes beviljas av ÅUCS, kretssjukhuset eller hälsocentralen, beroende på vårdansvaret. Krävande förnyelse av proteser kan remitteras till ÅUCS:s fysiatriska poliklinik för bedömning och anskaffning.

06 30 Proteser, utom extremitetsproteser

06 30 03 Peruker

Beroende på vårdansvaret ersätter ÅUCS, kretssjukhuset eller hälsocentralen peruk för klient, som på grund av alopexi eller cytostatika- eller strålbehandling förlorat en del av eller allt sitt hår. Ersättningen för peruk är 250,- euro (inkl. moms 22 %), den överskridande delen betalar klienten själv. I specialfall, t.ex. om klienten har allergi, utslag i hjässan, annan abnormitet i hjässan eller speciella arbetsförhållanden, kan ersättningen för peruk överskrida 250,- euro. Man kan som medicinsk rehabilitering få peruk i genomsnitt en gång per år efter behov.

06 30 09 Ögonfransar och ögonbryn

ÅUCS:s klinik för hudsjukdomar kan delvis ersätta lösögonfransar eller permanent-pigmentering av ögonbrynen för alopexipatient.

06 30 18 Bröstproteser

Bröstprotes ersätts som medicinsk rehabilitering så, att den första protesen anskaffas på den opererande instansens bekostnad. Första proteser efter bröstoperationer som utförts inom den privata sektorn ersätts av den offentliga hälsovården i enlighet med vårdansvaret för klienten. Förnyad anskaffning i enlighet med vårdansvaret för klienten.

06 30 39 Hudtäckande preparat, kosmetik

ÅUCS:s klinik för hudsjukdomar ersätter hudtäckande preparat för klienter, som har betydande kosmetisk skada i ansiktet.

06 33 Ortopediska skor

Skorna indelas i tre grupper enligt följande kriteria:

Färdiga skor (06 33 03)
Färdiga skor är sådana skor som fritt finns att köpa på marknaden (s.k. hyll-vara), som säljs antingen i vanliga skoaffärer eller i specialaffärer för hjälpmedel.

Konfektionsskor och bekvämskor (06 33 09)
Konfektionsskor tillverkas enligt de mått som tagits av klientens fötter.

Specialtellverkade skor, över egen läst (06 33 06)
Specialtillverkade skor tillverkas enligt individuella läster som gjorts enligt klientens fötter.

En omedelbar förutsättning efter läkarens rekommendation är en individuell behovs-bedömning, som utförs av hjälpmedelssakkunnig som betalande instans anvisat.

Man rekommenderar i första hand att klienten på egen bekostnad skaffar passliga färdiga skor av god kvalitet och av läder, som han kan förbättra genom att låta skomakare göra ändringsarbeten, reparationer eller tänjningar. Enligt bedömning kan omändringsarbetena bekostas som medicinsk rehabilitering för färdiga skor, t.ex. förhöjningar, skillnaden i längd mellan fötterna är över 1½ cm. Det första omändringsarbetet som beror på skillnad i fötterna efter operation bekostar den opererande instansen, i fortsättningen enligt vårdansvaret.

Om färdiga skor trots ändringsarbeten inte är en tillräcklig lösning, skaffar man i enlighet med vårdansvaret konfektionsskor som medicinsk rehabilitering. I genomsnitt kan man bevilja två par konfektionsskor per år.

I speciella fall, om konfektionsskor inte lämpar sig för patienten, kan man som medicinsk rehabilitering bevilja individuellt tillverkade specialtillverkade skor. Det kan då vara fråga om en kraftigt missformad fot eller andra motiverade skäl. I genomsnitt kan två par specialtill-verkade skor beviljas per år.

ÅUCS:s klinik för hudsjukdomar kan bevilja specialskor för klient, som t.ex. har krom- eller limallergi och som trots skyddsstrumpa får allergiska utslag.

Konfektionsskor eller specialbeställda skor efter en operation, som kan anses som en del av vården, bekostas av opererande instansen.

När det uppstår behov av förnyade skor skall klienten visa upp sina tidigare skor innan man kan fatta beslut om anskaffning av nya skor.

09 HJÄLPMEDEL FÖR PERSONLIG VÅRD

09 03 Kläder och skor

Via socialväsendet ersätter man handikappad klient för extra kostnader för kläder, som beror på större än normal förslitning som orsakas av skada eller sjukdom eller på grund av att klienten på grund av sin skada inte kan använda färdiga kläder och skor.

09 03 36 Skyddsbyxor vid bad
Beroende på vårdsansvaret kan ÅUCS eller hälsocentralen bevilja skyddsbyxor vid bad för klient, som har inkontinensproblem och som går i bassängterapi enligt rehabiliteringsplanen.

09 03 42 Skor och stövlar
Om klienten har olika stora fötter och storleksskillnaden är minst två nummer, kan man via socialväsendets handikappservice får ersättning för anskaffning av ett andra par.

09 06 Kroppsburen skyddsmateriel

09 06 03 Huvudskydd
För att öka säkerheten kan ÅUCS eller hälsocentralen, beroende på vårdansvaret, bevilja skyddshjälm för klient, som löper större risk än normalt att falla och skada huvudet, t.ex. vid hemofili, epilepsi och/eller utvecklingsstörning.

09 06 15 Skyddshandskar och skyddsvantar
Beroende på vårdansvaret kan ÅUCS eller hälsocentralen av motiverade skäl bevilja rullstols- och värmehandskar efter individuellt behov.

09 06 18 Ben- och knäskydd
Beroende på vårdsansvaret beviljar ÅUCS eller hälsocentralen stumpstrumpor för amputationspatient för bearbetning av stumpen, skydd för huden eller för att fylla ut slidan på protesen. Av motiverade skäl kan man beroende på vårdansvaret också bevilja strumpor mot liggsår.

09 06 27 Andningsskydd
Lättskydd, halvmasker och friskluftshjälmar beviljas inte som medicinsk rehabiliteirng.

LPA (Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt) kan bevilja hjälpmedlen som arbetsredskap för företagare som i sitt yrke använder friskluftshjälm eller halvmask (astma, mögeldammlunga).

09 09 Hjälpmedel för av- och påklädning

Av motiverade skäl kan ÅUCS eller hälsocentralen, beroende på vårdansvaret, bevilja hjälpmedel för av- och påklädning för klient, som inte själv kan klä av och på sig.

09 12 Hjälpmedel vid toalettbesök

Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut flyttbara toalettstolar, stöd-handtag i toaletten och upphöjd toalettsits .

09 12 27 **Toalettpappertänger**
Toalettpapperttång beviljas klient, som har en klar rörelsebrist i skulder- och/eller armbågsleden.

09 12 33 **Bäcken**
Bäcken, urinflaskor och portativ är vårdhjälpmedel.

09 12 36 **Separata duschar och/eller lufttorkar till toaletten**
En tvättande och torkande toalettsits eller en separat dusch och torkare som fästs vid toalettsitsen kan via socialväsendets handikappservice ersättas för gravt handikappad klient.

09 33 Hjälpmedel vid tvättning, bad och dusch

09 33 03 **Bad- och duschstolar (med och utan hjul), badbord, pallar, ryggstöd och sitsar**
Beroende på vårdansvaret lånas de här hjälpmedlen ut av ÅUCS eller av hälsocentralen.

09 33 06 **Antihalkmattor och antihalkskydd**
En klient utan badkar skaffar och bekostar själv.

09 33 12 **Badbritsar, duschbord och skötbord**
Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut duschbord eller skötbord till klient, som inte kan sitta under duschen. Duschbord eller skötbord som installeras väggfast, ersätts via socialväsendet.

09 33 21 **Badkar**
Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS ut flyttbara badkar för barn. Åbo stads hälsovårdsväsen lånar ut flyttbara badkar för barn från Åbo stad.

09 33 27 **Hjälpmedel för at förminska badkarets längd och/eller djup**
Av motiverade skäl lånar ÅUCS ut badkarslift som specialhjälpmedel.

09 33 30 **Tvättlappar, svampar och borstar**
Beroende på vårdansvaret beviljar ÅUCS eller hälsocentralen specialhjälpmedel för tvätt för klient, som har betydande rörelsebegränsningar i skulderlederna.

09 33 39 **Flythjälpmedel**
Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut flytkragar till klienter, som inte kan simma och som går i bassängterapi med klart rehabiliteringssyfte och som är inskriven i rehabiliteringsplanen.

09 36 Hjälpmedel vid manikyr och pedikyr

Beroende på vårdansvaret beviljar ÅUCS eller hälsocentralen vårdmedel för händer och fötter till klienter, om de är en absolut förutsättning för att klienten skall klara sig själv.

09 39 Hjälpmedel för hårvård

Beroende på vårdansvaret beviljar ÅUCS eller hälsocentralen hjälpmedel för hårvård för klienter om de är en absolut förutsättning för att klienten skall klara sig själv.

09 42 Hjälpmedel för tandvård

09 45 Hjälpmedel för ansikts- och hudvård

I regel beviljas inte hjälpmedel för tandvård eller för ansikts- och hudvård som medicinsk rehabilitering.

09 51 Tidshjälpmedel

09 51 09 Bordsur och väggur

Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS, kretssjukhuset eller Åbo stads hälsovårdsväsen till hörselskadade ut väckarklocka för hörselskadade, t.ex. med vibrator, huvudsakligen till barn, unga eller klienter i arbetsför ålder, vars hörselgräns är minst 60 dB.

12 HJÄLPMEDEL VID FÖRFLYTTNING

12 03 Gånghjälpmedel som hanteras med en arm

Beroende på vårdansvaret för klienten lånar ÅUCS, kretssjukhuset eller hälsocentralen ut gånghjälpmedel.

12 06 Gånghjälpmedel som hanteras med båda armarna

Beroende på vårdansvaret för patienten och enligt bedömning av sakkunnig, som utses av den betalande instansen, lånar ÅUCS, kretssjukhuset eller hälsocentralen ut gåstöd till klienten, om det är en absolut förutsättning för att han skall klara av de dagliga göromålen.

12 07 Tillbehör till gånghjälpmedel

Doppskor och ispiggar överlåts av den enhet, som lånat ifrågavarande hjälpmedel till användaren.

12 09 Specialbilar
12 12 Bilanpassningar

12 12 12 Bilsäten, -sitsar och –dynor med speciella egenskaper

Familjen skaffar själv bilbarnstol för barn under 3 års ålder. För gravt handikappade barn är det möjligt att som medicinsk rehabilitering få extra bälten/stöd till barnbilstolen. En förutsättning är en bedömning som gjorts av hjälpmedelsexpert på den betalande instansen.

För gravt handikappade barn över 3 års ålder kan som medicinsk rehabilitering anskaffas bilbarnstol om det behöver 5-punkts-bälten, en specialutformad sits, stöd för huvudet, stöd för nedre extremiteterna el.dyl. för att uppnå en bra sittställning och på så sätt kunna resa tryggt. En förutsättning för att anskaffningen och omändringsarbetena skall ersättas är en bedömning som gjorts av hjälpmedelsexpert på den betalande instansen. Också sådan omändringsarbeten som vägtrafiklagen tillåter kan bekostas som medicinsk rehabilitering vid bilbarnstol som familjen själv skaffat.

Med stöd av lagen om handikappservice kan man anhålla om anskaffning av barnbilstolar som installerats fast (t.ex. för bakåtvänt åkande).

12 16 Mopeder och motorcyklar

Hjälpmedel och anordningar som enligt prövning ersätts enligt handikapplagen.

12 18 Cyklar

12 18 03 Tvåhjuliga cyklar

Tvåhjuliga cyklar ersätts inte som medicinsk rehabiliteing. Tilläggsutrustning till användarens egna tvåhjuliga cykel, som möjliggör användningen av cykel (se 121821) kan ersättas.

12 18 06 Trehjuliga cyklar med fotpedaler

En trehjulig cykel lånas till klienten, då hans gående är begränsat och då det stöder hans förmåga att själv klara av sina dagliga göromål.

Om cykeln används endast för friluftsliv, betraktas den som huvudsakligen som redskap vid fritidsysselsättning.

Om man önskar cykeln som stöd för terapin, skall det nämnas i rehabiliteringsplanen för patienten.

12 18 09 Handdrivna cyklar

När klienten inte kan trampa med fotpedaler, lånar man ut en handdriven cykel. Till övriga delar, se ovan.

12 18 12 Sparkcyklar

I regel ersätts sparkcyklar inte som medicinsk rehbilitering, eftersom säkerheten vid deras användning är ifrågasatt.

12 18 15 Parcyklar och tandemcyklar

En tandemcykel ersätts inte som medicinsk rehabilitering. Den anses som hobbyredskap. Den kan av socialväsendet efter prövning beviljas som hjälpmedel inom handikappservice.

12 18 21 Tilläggsutrustning till cyklar

Enligt vårdansvaret för patienten lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut teleskopstödhjul. Klienten skaffar själv cykelhjälm, ljus, lås o.dyl.

12 21 Rullstolar

Beroende på vårdansvaret för patienten lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut rullstol. Rullstolen utlånas för långvarigt bruk, när behovet av den är regelbundet och minst varje vecka återkommande.

Man kan också låna rullstol för kortvarigt behov, t.ex. för konvalescensen efter en operation eller en olycka, av ÅUCS, kretssjukhusen eller hälsocentralerna, beroende på vårdansvaret för patienten.

Med rullstolen beviljas alltid minst en sittkudde av skumgummi, ifall klienten sitter längre stunder per gång i rullstolen.

Uppresningsrullstolar lånas som specialhjälpmedel till ÅUCS:s klient, som har särskilda skäl att flera gånger om dagen resa sig upp och för vilken det inte är möjligt att förflytta sig till ståställning.

Hälsovården ersätter inte rullstolar för fritidssysselsättning. Man kan också låna återinlämnade rullstolar med fast ram för hobbyverksamhet, men klienten ansvarar själv för eventuella omänd-ringsarbeten eller ansöker om handikappbidrag enligt prövning från socialväsendets handikappservice.

12 21 09 Manuella framhjulsdrivna rullstolar

Manuella framhjulsdrivna rullstolar lånas ut till klienter, vilkas rörelsebrist i skuldrorna förhindrar använding av manuell bakhjulsdriven rullstol.

12 21 21 Eldrivna vårdarmanövrerade rullstolar

Eldrivna vårdarmanövrerade rullstolar har inte beviljats klienterna. Ersättande apparat är ett elektriskt drivaggregat, som kan anslutas till en manuell rullstol. Det ingår i klassen tilläggs-utrustning till rullstolar 122409.

12 21 24 Eldrivna rullstolar med manuell styrning

Till de av ÅUCS:s klienter som inte kan gå eller driva fram manuell rullstol så, att de kunde förflytta sig och sköta sina ärenden självständigt, lånar man som specialhjälpmedel ut elektrisk moped. För användare av elektrisk moped förutsätts samma som för användare av eldriven rullstol (12 21 27). Dessutom måste klienten vara i stånd till att styra med motoriserad styrning, vilket förutsätter att han har bättre funktionsförmåga i de övre extremiteterna och kontrollerar bålen. Också bytet till/från elektrisk moped kan vara svårare i förhållande till eldriven rullstol.

12 21 27 Eldrivna rullstolar med motoriserad styrning

En eldriven rullstol lånas av ÅUCS ut till en sådan klient, som inte förmår gå eller manuellt driva fram rullstol så, att han skall kunna förflytta sig och sköta sina ärenden självständigt.

Av användare av eldriven rullstol förutsätts:

- att han behärskar styrningen
- tillräcklig observations- och synförmåga att ge akt på omgivningen
- motivation, initiativkraft, målmedvetenhet
- förmåga att ge akt på övriga trafikanter och trafik och uppfattning om fara
- en hinderfri passage ut från och in till hemmet
- utrymme som lämpar sig för förvaring och laddning

Undantag utgör små barn, vilkas förutsättningar att använda eldriven rullstol ännu är bristfälliga. Man kan låna dem eldriven rullstol för träning, varvid användarens ansvar övergår till barnets föräldrar/närstående.

12 21 33 Systemrullstolar

Till gruppen hör t.ex. uppresningsrullstolar, som ÅUCS lånar ut.

En uppresningsrullstol lånas av ÅUCS ut till sådan klient, som har motiverades skäl att flera gånger om dygnet resa sig upp att stå och som inte har möjlighet att flytta till ståställning.

12 24 Tilläggsutrustning till rullstolar

Bedömningen av behovet av tilläggsutrustning till rullstolar och utlåningen av sådan tilläggsutrustning sker via den enhet, som lånat klienten ifrågavarande rullstol.

12 24 09 Drivaggregat till rullstolar

Som specialhjälpmedel lånar ÅUCS ut ett elektriskt drivaggregat som fästs vid en manuellt framdriven rullstol, elektrisk köranordning eller en elektrisk hjälp för framdrivandet.

En handcykel lånas ut för att öka eller stöda självständigheten hos klienter som aktivt sköter sina ärenden och som är motiverade till att förflytta sig och som inte själva kan driva fram en manuellt framdriven rullstol. Handcykel och elektriskt framdriven rullstol är hjälpmedel som utesluter varandra.

Drivaggregat lånas ut för för att öka självständigheten för dem som huvudsakligen vill röra sig genom att driva fram rullstolen för hand men som på grund av kraftlöshet, sjuka leder eller annan funktionsbegränsning bara kan driva fram en manuell rullstol korta sträckor.

Ett elektriskt köraggregat lånas för att öka eller stöda självständigheten hos klienter som aktivt sköter sina ärenden och som är motiverade till att förflytta sig och inte själv förmår driva fram rullstolen men som behärskar styrning med joystick. Också till klienter som reser mycket och som rör sig i trånga utrymmen, eftersom köranordningen är liten och lätt att transportera till och med i personbil.

Drivaggregatet lånas ut för att öka eller stöda självständigheten hos klienter som aktivt sköter sina ärenden och som är motiverade till att förflytta sig och som inte själva förmår driva fram rullstol eller använda eldriven rullstol och vars assistens/närståendes krafter är orimligt belastade av att driva fram en manuell rullstol.

12 30 Överflyttningshjälpmedel

Beroende på vårdansvaret för klienten lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut överflyttnings-hjälpmedel.

Överflyttningshjälpmedlet lånas till klienten för att möjliggöra hans självständiga över-flyttning eller för att underlätta arbetet för assistenten.

12 33 Vändningshjälpmedel

Beroende på vårdansvaret för patienten lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut vändningshjälp-medel. Tillverkningsinstruktion för glidlakan överlämnas till klient, som har svårigheter att lätta på tyngden av kroppen då han vänder sig i sängen.

Glidmatta eller –kudde lånas ut till klient, vars assistent har svårt att flytta klienten.

12 36 Personlyftar

Beroende på vårdansvaret för patienten lånar ÅUCS eller hälsocentralen en hjullyft till gravt handikappad klient, som inte själv förmår hjälpa till vid överflyttningen, för att möjliggöra en tryggare överflyttning.

En stationär lyft ersätts via socialväsendets handikappservice.

Lyftduk o.dyl. lånas i regel tillsammans med lyften och från samma enhet, som lånar ut lyften.

12 39 Orienteringshjälpmedel

12 39 03 Vita käppar (teknikkäppar)

ÅUCS beviljar den första vita käppen för synskadade klienter. Förnyade käppar kan beviljas också av hälsocentralen på basis av synrehabiliteringscentrets uppgifter, såvida man på hälsocentralen noterar behovet av hjälpmedel.

I enlighet med vårdansvaret kan ÅUCS eller hälsocentralen låna synskadade en vit promenadkäpp som hjälpmedel för klienten att röra sig.

12 39 18 Taktila orienteringshjälpmedel

De ytmaterial som installeras vid omändringsarbeten i bostaden ersätts via socialväsendets handikappservice.

Ledarhundar

ÅUCS beviljar ledarhund för blind eller gravt synskadad klient, vars återstående syn inte är tillräckligt till nytta då han rör sig utom hemmet. Av klienten förutsätts, att han behärskar röra sig med hjälp av vit käpp och att han har beredskap att själv sköta om sin hunds välfärd, utfordring och motion.

15 HJÄLPMEDEL I HUSHÅLLET

Beroende på vårdansvaret för patienten beviljar ÅUCS eller hälsocentralen hjälpmedel i hushållet till kroniker, för vilka de är en absolut förutsättning för att klienten skall klara sig på egen hand.

Vid anskaffningen av hjälpmedel och anordningar som behövs i hushållet kan hälften av de verkliga rimliga anskaffningskostnaderna ersättas via socialväsendets handikappservice till handikappad person, som behöver dem för att klara av sina personliga göromål.

18 HJÄLPMEDEL FÖR UTRUSTNING OCH ANPASSNING AV BOSTÄDER OCH ANDRA LOKALER

18 03 Bord

Beroende på vårdansvaret för klienten kan ÅUCS eller hälsocentralen bevilja arbets- eller sängbord för klienten, om de är en absolut förutsättning för att klara sig på egen hand. Sängbordet kan också beviljas för att underlätta vården av gravt handikappad klient hemma.

ÅUCS lånar synskadad klient arbetsbord eller höjbar pulpet, om det är en absolut förutsättning för att uppnå en ergonomisk arbetställning.

18 06 Belysningsarmaturer

18 06 03 Allmänbelysning

Ändringsarbeten av allmänbelysningen kan ersättas som omändringsarbeten i bostaden via handikappservice för synskadade patienter, på rekommendation av ÅUCS:s synrehabiliteringscentral eller rehabiliteringsinstruktör för synskadade.

18 06 06 Läs- och arbetsbelysning

ÅUCS lånar till synskadade klienter ut specialbelysning, såsom förstoringsglasbelysning eller lampa med bländskydd.

18 09 Sittmöbler och sitsar

18 09 03 Stolar och 18 09 06 Pallar och ståstolar

Beroende på vårdansvaret för klienten kan ÅUCS eller hälsocentralen bevilja en arbetsstol med hjul eller som ger en halvstående ställning, om det möjliggör deltagande i hushållsarbetet, t.ex. i matlagningen.

ÅUCS kan bevilja klienten en arbetsstol med elektriskt reglerbar höjd, om det möjliggör att på egen hand stiga upp.

18 09 21 Speciella sittmöbler

Beroende på vårdansvaret beviljar antingen ÅUCS eller, då det gäller barn från Åbo, Åbo stads hälsovårdsväsen, specialstol för barn.

18 09 39 **Modulära sittsystem**
Som specialhjälpmedel beviljar ÅUCS klienter, för vilka inget annat sittsystem medger någon lösning, ett individuellt utformat eller hopfogbart sittsystem.

18 09 42 **Dynor och underlägg**
Beroende på vårdansvaret lånas trycksårsdyna från ÅUCS eller från hälsocentralen.

Som specialhjälpmedel lånar ÅUCS ut en med kompressor försedd kudde mot liggsår.

I regel beviljas en kudde mot liggsår per klient, men i en del fall kan det vara motiverat att bevilja två, antingen på grund av varierande behov eller på grund av självständig överflyttning.

18 09 45 **Ryggkuddar och ryggdynor**
Av motiverade skäl kan ÅUCS eller hälsocentralen, beroende på vårdansvaret, bevilja specialryggstöd för patient, som t.ex. exceptionellt dåligt kontrollerar kroppen eller som har svåra deformiteter i ryggen.

18 12 Sängar

18 12 10 **Sängar och lösa sängbottnar, motoriserat reglerbara**
Beroende på vårdansvaret för patienten beviljar ÅUCS eller hälsocentralen en motoriserat reglerbar säng för kroniker, om det främjar överflyttningen från en nivå till en annan eller att självständigt klara av de dagliga göromålen och då lättare lösningar, såsom stöd för uppstigande, mekanisk förhöjning av sängen eller förhöjning av sängändan inte är tillräckliga. En motoriserat reglerbar säng kan beviljas också för en rörelseoförmögen klient som bor hemma, om det gör det möjligt för honom att bo hemma med stöd av en anhörig och/eller en personlig assistent.

Om målet i främsta hand är att förbättra vårdpersonalens ergonomi, beviljas en motoriserat reglerbar säng inte som medicinsk rehabilitering.

Vi rekommenderar, att man alltid skaffar nya motoriserat reglerbara sängar med 3 funktioner, där man motoriserat kan reglera den totala höjden, ryggdelen och fotändan, så att de kan återanvändas av alla använare.

18 12 12 **Sänglyftar**
Beroende på vårdansvaret för klienten beviljar ÅUCS eller hälsocentralen sänglyftar för kroniker, för vilka en möjlighet att reglera den totala höjden på sängen främjar överflyttningen mellan olika nivåer på egen hand eller gör det möjligt att på egen hand klara av de dagliga göromålen.

18 12 15 **Bäddutrustning**
Bäddutrustning beviljas inte som medicinsk rehabilitering.

18 12 18 Madrasser och liggunderlägg

Vanliga madrasser beviljas inte som medicinsk rehabilitering.

Enligt individuell bedömning och vårdansvaret lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut trycksårsmadrass vid medelstor risk.

I samband med operation av trycksår lånar ÅUCS vid hög risk före operationen ut en trycksårsmadrass ända tills läget stabiliserat sig. För långvarigt bruk lånas högrisk trycksårsmadrass ut enligt vårdansvaret. Madrasser med minimitryck lånas på ÅUCS ut som specialhjälpmedel.

18 12 24 Ställbara rygg- och benstöd

Beroende på vårdansvaret kan ÅUCS eller hälsocentralen bevilja förhöjare av sängändan för klienten, om det underlättar klienten att själv stiga upp ur sängen eller om det av annan orsak är nödvändigt för klienten.

18 12 27 Sänggrindar och lyftbågar

Beroende på vårdansvaret beviljar ÅUCS eller hälsocentralen stöd för att stiga upp eller resa sig till klient, för vilket det möjliggör att på egen hand förflytta sig från sängen.

18 15 Höjdställbara tillsatser till möbler

Beroende på vårdansvaret beviljar ÅUCS eller hälsocentralen klossar och ben för förhöjning till klienter, så att de skall underlätta överflyttning till eller från sängen. Förhöjningsklossar lånas i regel bara för sängen. För förhöjning av sittplats lånar man ut en förhöjningskudde, t.ex. för kortvarigt behov efter en operation.

18 18 Stödanordningar

I regel ersätts stödanordningar för gravt handikappade klienter via socialväsendets handikappservice.

18 21 Dörr-, fönster- och gardinöppnare/-stängare

Lås till bostaden, elektriska dörr- och fönsteröppnare/-stängare ersätts via socialväsendets handikappservice för gravt handikappade klienter.

Se 2412 Hjälpmedel för omgivningskontroll

18 30 Hissar, lyftplattformar, trapphissar och ramper

18 30 06 Lyftplattor och rullstolshissar, 18 30 09 Trapphissar och 18 30 18 Stationära ramper

Socialväsendets handikappservice ersätter stationär ramp, lyftplattform, rullstols- eller trapphiss för gravt handikappade klienter.

18 30 12 Trappklättrare

ÅUCS lånar som specialhjälpmedel ut trappklättrare till klient, vars assistent förmår behärska en trappklättrare och i vars bostad det finns sådana trappor, i vilka en trappklättrare utan risk kan användas.

18 30 15 Portabla ramper

Hopfällbara och portabla ramper lånas ut från samma ställe, som klienten fått sin rullstol ifrån. Ramperna lånas ut till klienter, vars aktiva förflyttning eller t.ex. tillfälliga bostadsförhållanden kräver det.

18 33 Säkerhetsutrustning till bostaden och andra lokaler

Halkförebyggande material i golvytor eller i trappor ersätts som omändringsarbeten i bostaden via socialväsendets handikappservice för gravt handikappade, där förflyttningen eller förmågan att klara sig själv det förutsätter.

18 36 Förvaringsmöbler

Förvaringsmöbler, t.ex. draglådor i stället för hyllor, kan via socialväsendets handikappservice ersättas för gravt handikappade, vars förmåga att klara sig själv förutsätter det.

21 HJÄLPMEDEL FÖR KOMMUNIKATION, INFORMATION OCH VARSEBLIVNING

En person anses vara synskadad då:

• synskärpan på det bättre ögat med bästa möjliga korriering med glas är under 0.3 eller
• det binokulära synfältets diameter i horisontalnivå är under 60 grader eller
• synförmågan av annat skäl på motsvarande vis försvagats.

Man kan som medicinsk rehabilitering bevilja klienten ett hjälpmedel som han behöver för att klara sig i den dagliga verksamheten eller om det främjar eller upprätthåller en synskadad persons funktionsförmåga och deltagande. Hjälpmedlen för medicinsk rehabilitering skall vara helt gratis för klienten.

21 03 Optiska hjälpmedel

För en synskadad person ersätts sådana glasögon-, kontakt-, filter- eller skyddsglas som till sin styrka eller på annat sätt avviker från de glasögon som en synskadad person också utan synskadan skulle behöva.

Som hjälpmedel för synvård kan glasögon eller kontaktlinser också beviljas i nedanstående fall även om klienten enligt ovanstående definition inte är synskadad. Med undantag av glas för barn är nedanstående begränsningar för styrkan på glasögonlinser i kraft.

1. Skelning och funktionell svagsynthet hos barn och dess förebyggande
   - glasen beviljas bara för barn under 10 år
   - det finns inga begränsningar för hur kraftiga linserna får vara
   - med skelning avses här klar skelning, inte latent skelning
   - funktionell svagsynthet avser ett tillstånd, där skillnaden i synskärpa är ≥ 2 rader eller skelningen är klart ensidig (ej alternerande)
   - för att förebygga funkionell svagsynthet beviljas glasögon om
     - skillnaden mellan brytningsfelet i ögonen är ≥ 2 D
     - brytningen i det fjärrsyntare ögat är ≥ +3 D
     - brytningen i det närsyntare ögat är ≥ – 4 D
2. Avsaknad av lins, d.v.s. afaki
   - med afaki avses här att linsen saknas eller förskjutits åt sidan.
3. Anomalier i hornhinnan
   - sådana är keratoconus, cornea plana, betydande ärrbildningar i hornhinnan, sviter efter en hornhinnetransplantation och andra motsvarande tillstånd. Till den här gruppen hör svit efter refraktiv kirurgi, om orsaken till operationen har varit någon annan än enbart brytningsfel.
4. Nystagmus, förlamningsskelning och dubbelseende
   - glasögonen ersätts, om storleken på den prismakorrigering som behövs är ≥ 4 prD
5. Övriga ögonsjukdomar och andra sjukdomar, där hjälpmedlet är nödvändigt för behandlingen
   - Till den här gruppen hör övriga ögonsjukdomar, vilkas svårighetsgrad och det handikapp de orsakar är svårt och där hjälpmedlet främjar och stöder kontrollen av livssituationen och förmågan att självständigt klara av de dagliga funktionerna. Sådana kan vara en utvecklingsstörning i ögat (aniridia, coloboma och motsvarande tillstånd), en utvecklingsstörning i det centrala nervsystemet eller en skada eller en svit efter en sjukdom på det centrala nervsystemet.
   - Glas som behövs för behandling av astenopi kan ersättas, om det med korta bytesintervaller behövs flera linsstyrkor. Man bör utreda behovet genom en ortoptisk undersökning, enligt vilken man gör upp en vårdplan om styrkan på de glasögon som skall användas för behandling av astenopin och hur ofta de skall bytas. Vårdplanen skall bifogas hjälpmedelsremissen.

6. Saknat öga eller rudimentärt öga
   - Ögonprotes kan beviljas när det är fråga om avlägsnande av öga, ögonolycka eller en svit efter en svår ögonsjukdom.
7. Styrkan på glasögonen över +10 eller –12
   - Man kan bevilja sällsynta, speciellt kraftiga linser även om personen inte är synskadad om han behöver dem för att klara av de dagliga göromålen

21 03 03 Glasögonglas

Utan separat motivering godkänns glasögonglas, vars styrka för fjärrseende är ≥ –8 D eller ≥ +6 D eller cylinder ≥ 3 D eller add > 4 D. För linser för barn finns inga begränsningar gällande styrkan.

Den maximala ersättningssumman och tiden mellan förnyandet har presenterats i en separat tabell, vars gällande version finns på Internet under adressen *www.vsshp.fi - Apuvälinetoiminta*. Vi rekommenderar att man skaffar linser som är överdragna med en hård yta som förhindrar att de skrapas, priset på det har beaktats i tabellen. Avsikten är, att klienten genom den i tabellen angivna ersättningen till sitt förfogande får en ändamålsenlig och hållbar lins utan självrisk på sätt, som i för-ordningen om medicinsk rehabilitering är avsett.

Man kan ersätta linserna före ovannämnda tid mellan förnyandet gått ut, om det i linsens styrka sker en förändring på över 1 D eller om linstypen väsentligen ändrar.

21 03 06 Glasögonbågar

Glasögon med bågar anses som en helhet, i vilken ingår ett linspar och bågarna. De maximala ersättningar som betalas ut för glasögonbågar och tiden mellan förnyandet har presenterats i en separat tabell, vars gällande version finns på Internet under adressen *www.vsshp.fi - Apuvälinetoiminta*. Avsikten är, att klienten genom den i tabellen angivna ersättningen till sitt förfogande får änamåls-enliga och hållbara bågar uten självrisk.

Sällsynta, individuellt anpassade bågar kan vid behov beviljas som rehabilitering utan de prisgränser som anges i tabellen då det är fråga om en väsentligen avvikande ansikts- eller öronstruktur. På grund av synnerligen svåra problem med bländning eller torrhet i ögonen kan man med speciell motivering bevilja skydd som appliceras på bågarna.

21 03 09 Kontaktlinser

I stället för eller utöver glasögon med bågar kan man bevilja kontaktlinser då, när kontaktlinserna förbättrar ögats funktionsförmåga jämfört med glasögon med bågar. Av motiverade skäl kan man som rehabilitering bevilja kosmetisk, färgad kontaktlins, sådant skäl kan vara en svit efter en ögonskada eller abnorm struktur eller funktion i ögat.

21 03 06 Glasögonbågar

21 03 12 Förstoringsglas och luppar, med inbyggd belysning och 21 03 15 Förstoringsglas och luppar, utan belysning

ÅUCS lånar ut förstoringsglas till synskadade klienter.

21 03 18 Kikare och teleskop och 21 03 21 Kikarglasögon

ÅUCS lånar ut kikare och kikarglasögon till synskadade klienter.

21 03 30 Linser och linssystem för stark addition

ÅUCS lånar till synskadade klienter ut linssystem som fästs vid bågarna.

21 03 36 Ljusfilter (absorptionsfilter)

För att förbättra synförmågan och för att förhindra bländning lånar ÅUCS ut glas med bländnings-skydd till synskadade patienter, som de behövs för att klienten skall klara av de dagliga göromålen eller om de främjar och upprätthåller en synskadad persons

funktionsförmåga och deltagande. I främsta hand rekommenderas användning av jämn färg eller blåfilter.

Om det är fråga om retinitis pigmentosa eller därmed jämförbart tillstånde och man använder selektiva filter (t.ex. CPF-lins), kan filterlins beviljas utan den euromässiga begränsningen i tabellen, dock inon rimliga gränser. För att ett sådant här filter skall beviljas förutsätter det att filtret utprovas och provanvändas innan beviljandet sker. I remissen om köptjänst skall finna omnämnt utprovningen och provanvändningen.

21 03 39 Skötselprodukter för glasögon och kontaktlinser

Klienten bekostar själv skötselprodukterna för glasögon och kontaktlinser.

21 06 Elektronoptiska hjälpmedel

21 06 03 Förstorande videosystem
Som ett alternativ till läs-TV lånar ÅUCS till synskadade klienter ut kamera som ansluts till televisionen.

21 06 06 Läsmaskiner
Av motiverade skäl lånar ÅUCS till synskadade klienter ut skanner för att uppnå en funktionell datorhelhet.

21 06 09 Programvara för förstoring
Av motiverade skäl lånar Tikoteket ut programvara för förstoring till klienter, som förutom kommunikationssvårighet har synskada, av motiverade skäl lånar ÅUCS:s synrehbiliterings-central ut programvara till synskadade patienter som stöd för att de skall klara sig själva.

21 10 Presentationsenheter för datorer, skrivmaskiner och elektronisk utrustning

21 10 03 Displayer
ÅUCS:s Tikotek lånar ut displayer till talhandikappade klienter och synrehabiliteringscentret till synhandikappade klienter som en del av datorhelheten.

21 10 06 Skrivare och plotters
Tikoteket lånar som hjälpmedel för kommunikation och/eller skrivande ut skrivare som tilläggsutrustning till utlånad dator, ÅUCS:s synrehabiliteringscentral lånar ut skrivare som en del av datorhelheten för synskadade klienter. Klienten ansvarar för förnyandet av färgpatroner.

21 10 09 Utrustning för syntetiskt tal
Tikoteket lånar till talhandikappade klienter ut utrustning för syntetiskt tal för datorbaserade kommunikationsprogram och ÅUCS:s synrehabiliteringscentral lånar ut utrustning för syntetiskt tal till synhandikappade klienter, vilkas synförmåga är till den grad försvagad, att de behöver talstöd, eftersom programvaran för förstoring inte räcker som stöd för informations-kontrollen.

ÅUCS:s synrehabiliteringscentral lånar ut talsyntesprogram för mobiltelefon (t.ex. TALKS) till synskadade klienter, ifall klienten inte med stöd av synen kan använda mobiltelefonen och om användningen av mobiltelefon som kommunikationsmedel och med hänsyn till tryggheten är befogad.

21 12 Datorer

Tikoteket lånar ut dator endast som hjälpmedel för kommunikation. Ett barn i skolåldern kan få en dator, om det på grund av motorisk skada inte förmår skriva med annat medel och barnets kognitiva beredskap är tillräcklig för att skriva.

Av motiverade skäl lånar ÅUCS:s synrehabiliteringscentral ut dator till synhandikappad klient för att åstadkomma en fungerande helhet för elektroniskt tidningsläsande eller av motiverade skäl då, när klientens informationskontroll inte är möjligt med andra medel.

21 15 Skriv- och ordbehandlingamaskiner

21 15 12 Manuella punktskrivmaskiner och 21 15 15 Elektriska punktskrivmaskiner

ÅUCS lånar ut punktskrivmaskin till synhandikappad klient, som använder punktskrivmaskin eller övar dess användning.

21 15 18 Programvara för ordbehandling

Tikoteket lånar ut displaytangentbord som hjälpmedel för kommunikation eller skrivande.

21 27 Läshjälpmedel, ej optiska

21 27 03 Bladvändare

ÅUCS lånar som specialhjälpmedel ut bladvändare till klienten, om det gör det möjligt att på egen hand läsa böcker och/eller tidningar.

21 27 06 Bokstöd och bokhållare

Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut bokstöd eller bokhållare till klient, om det gör det möjligt för klienten att på egen hand läsa böcker och/eller tidningar eller ÅUCS:s synrehabiliteringscentral lånar ut bokstöd och bokhållare till synhandikappade klienter för att få till stånd en ergonomisk arbetsställning.

21 30 Bandspelare och radioapparater

21 30 03 Kassettbandpelare och 21 30 09 Miniatyrbandspelare

ÅUCS lånar ut apparat för återgivande av ljud (kassettbandspelare, miniatyrbandspelare eller Daisy-avlyssningsapparat) till synskadade klienter för görande av anteckningar och för att lyssna till ljudböcker. ÅUCS lånar ut Daisy-avlyssningsapparat till synskadade barn under skolåldern.

Man kan också låna kassettbandspelare eller miniatyrbandspelare från hälsocentralen, om man där noterar behovet av hjälpmedlet.

21 33 TV- och videoutrustning

21 33 12 Slutna TV-system (CCTV)

ÅUCS lånar ut läs-TV till synhandikappade klienter, som inte utan orimliga svårigheter förmår läsa med hjälp av andra hjälpmedel.

21 36 Telefoner och telefoneringshjälpmedel

21 36 03 Telefoner

Klienten skaffar själv storknappstelefon eller högtalartelefon (undantag se 21 36 12).

21 36 06 Mobiltelefoner

Av motiverade skäl kan socialväsendet via handikappservice efter prövning bevilja mobiltelefon.

21 36 09 Texttelefoner

Socialväsendet ersätter via handikappservice hörselskadad klient för texttelefon.

21 36 12 Högtalande telefoner och högtalande telefontillsatser
Tikoteket lånar ut högtalande telefon att användas som hjälpmedel vid kommunikation för att möjliggöra telefondiskussion.

21 36 15 Ringsignals-, linjetons- och svarsindikatorer
Svarsindikator ersätts via socialväsendets handikappservice för gravt handikappade klienter som en del av larmsystemet.

21 36 21 Telefonförstärkare
Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS, kretssjukhuset eller Åbo stads hälsovårdsväsen ut telefonförstärkare och förstärkare av samtalslinjen till hörselskadad patient.

21 36 27 Induktiva telefonavlyssningshjälpmedel
Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS, kretssjukhuset eller Åbo stads hälsovårdsväsen ut induktivt telefonavlyssningshjälpmedel till hörselskadade klienter.

21 39 Ljudöverföringssystem

Av motiverade skäl kan Tikoteket låna ut hörlurar, högtalare eller mikrofon som en del av hjälpmedlen för kommunikation.

21 39 12 Anslutningsenheter till radio och TV
Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS, kretssjukhuset eller Åbo stads hälsovårdsväsen ut induktiv anslutningsenhet, t.ex. induktionskudde, till hörselskadad klient för att lyssna till radio och TV.

21 39 18 Porttelefoner och porttelefonförstärkare
En porttelefon kan via socialsektorns handikappservice ersättas i samband med elektrisk dörröppnare.

21 39 21 Slingförstärkare, slingmottagare och slingor
För gravt hörselskadade klienter ersätts induktionsslingsystem via socialväsendets handikappservice.

21 39 24 Transmissionssystem via radio
ÅUCS lånar ut FM och RT-apparater till hörselskadade klienter.

21 39 27 IR-system
Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS, kretssjukhuset eller Åbo stads hälsovårdsväsen ut IR-system för hörselskadade klienter.

21 42 Samtalshjälpmedel vid närkommunikation

Tikoteket lånar ut samtalshjälpmedel vid närkommunikation till talhandikappade klienter, som inte kommer till rätta med talet i sin vardagliga kommunikation.

21 42 03 Bokstavssatser och symbolsatser
Tikoteket lånar ut program för framställning av symboler som en del av hjälpmedlen vid kommunikation.

21 42 06 Bokstavstavlor och symboltavlor
Tikoteket lånar ut kommunikationshäfte, ögonpekningsram, bild- eller alfabettavla som hjälpmedel vid kommunikation.

21 42 09 Samtalsapparater, portabla
Tikoteket lånar ut portabla, elektroniska samtalsapparater som ett hjälpmedel vid kommunikation.

21 42 12 Samtalshjälpmedel vid närkommunikation
ÅUCS:s foniatriska enhet lånar ut röstvibrator efter att struphuvudet avlägsnats.

21 42 15 Röstförstärkare
Tikoteket lånar ut röstförstärkare till klienter med talhandikapp, ÅUCS:s foniatriska enhet lånar ut röstförstärkare till patienter med ljudstörningar.

21 42 18 Kommunikationsförstärkare
Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS, kretssjukhuset eller Åbo stads hälsovårdsväsen ut kommunikator till hörselskadade klienter, som av någon orsak inte kan använda hörapparat.

21 42 18 Programvara för närkommunikation
Tikoteket lånar ut programvara för närkommunikation som hjälpmedel vid kommunikation.

21 45 Hörapparater

21 45 03 Allt-i-örat apparater, 21 45 06 Bakom-örat apparater, 21 45 09 Hörglasögon och 21 45 12 Kroppsburna hörapparater
Enligt den riksomfattande rekommendationen lånar ÅUCS, kretssjukhuset eller Åbo stads hälsovårdsväsen, beroende på vårdansvaret, ut hörapparat till hörselskadad klient, som är motiverad till att använda hörapparat och som i sitt bättre öra har en hörseltröskel på i medeltal:

- de som behöver hörapparat för arbete och studier ≥ 30 dB
- de som av annat skäl (bl.a. åldershörsel) behöver hörapparat ≥ 35 dB
- små barn som för språkutvecklingen och inlärning behöver hörapparat ≥ 20 dB
- små barn hos vilka med tillgängliga metoder (ljudfält, OAE, hjärnstamsrespons) konstaterats fel på hörseln

För barn (under 18 år) lånas hörapparat alltid via ÅUCS.

21 45 15 Taktila hörapparater
ÅUCS lånar ut taktila hörapparater till hörselskadade klienter.

21 45 18 Hörapparat med inopererad elektrod
Av motiverade skäl lånar ÅUCS ut hörapparat som används tillsammans med inopererad elektrod till hörselskadade klienter.

21 48 Varseblivningshjälpmedel

21 48 03 Dörrsignaler och dörrsignalindikatorer
För gravt handikappade ersätter socialväsendets handikappservice dörrklocka. Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS, kretssjukhuset eller Åbo stads hälsovårdsväsen av motiverade skäl ut dörrsignal till övriga hörselskadade kienter.

21 48 15 Ljudindikatorer (elektroniska barnvakter)
Gråtalarm ersätts via socialväsendets handikappservice för gravt hörselskadade klienter som en del av larmsystemet.

21 51 Larmsystem

21 51 03 Trygghetslarm, personliga
Klienten hyr själv trygghetstelefon inklusive armband från telefonbolaget.

21 51 06 Anfallslarm för epileptiker
ÅUCS lånar ut anfallslarm för epileptiker.

21 51 09 Larm som varnar om nödsituationer
För hörselskadade klienter ersätts brandvarnaren via socialväsendets handikappservice som en del av larmsystemet.

21 51 12 Insulinlarm och 21 51 15 Övervakningssystem
Övervakningssystemet kan ersättas via socialväsendet.

24 HJÄLPMEDEL FÖR HANTERING OCH TRANSPORT AV PRODUKTER

24 06 Hjälpmedel för hantering av förpackningar

Beroende på vårdansvaret beviljar ÅUCS eller hälsocentralen hjälpmedel för hantering av förpackningar för klienter, för vilka det är en absolut förutsättning för att de skall klara sig på egen hand.

24 09 Knappar, rattar, vred och handtag

24 09 03 Tryckknappar

ÅUCS lånar ut tryckknappar som styrinrättning för dator eller apparat för omgivningskontroll.

24 09 18 Strömbrytare (till/från funktion) och omkopplare

Tikoteket lånar ut dubbel- eller multifunktionsknapp som hjälpmedel vid användning av dator.

24 10 Inmatningstillbehör till datorer och elektronisk utrustning

24 10 03 Tangentbord och styrssytem

Tikoteket lånar ut förminskat, förstorat eller motsvarande tangentbord som hjälpmedel vid användningen av dator.

24 10 06 Datormusar

Tikoteket lånar ut specialmus, joystick-mus eller touchsdisplay som hjälpmedel vid användning av dator.

24 10 12 Alternativa inmatningsenheter

Tikoteket lånar ut beröringskänsliga tangentbord som hjälpmedel vid användingen av dator.

24 10 15 Inmatningstillbehör

Vid behov lånar Tikoteket ut knappadapter, adapter eller mellankabel för att möjliggöra användningen av kommunikationshjälpmedel eller dator.

24 10 18 Inmatningsmodifieringar

Tikoteket lånar ut ifrågvarande program eller apparat som hjälpmedel vid användningen av dator.

24 12 Hjälpmedel för omgivningskontroll

24 12 06 Programvara för omgivningskontroll

Kontrollen av funktionerna i bostaden, såsom öppnande av dörrar och fönster, reglering av belysningen och användningen av telefon, ersätts via socialväsendets handikapptjänst.
ÅUCS lånar som specialhjälpmedel ut hjälpmedel som möjliggör kontroll av sängen, datorn eller underhållningselektronik till klient, som har många funktionsbegränsningar och som inte klarar av de dagliga göromålen utan hjälp en annan person och som åtminstone en del av dygnet är ensam i bostaden. Användningen av hjälpmedel för omgivningskontroll förutsätter, att användaren förmår utföra en upprepad, behärskad rörelse för att använda omkopplare och har tillräcklig kognitiv förmåga.

24 15 Tidur

Tikoteket lånar tidur för träning av tryckknappen.

24 18 Greppanpassningar och hjälpmedel som ersätter arm- och/eller hand- och/eller hand/fingergrepp

Beroende på vårdansvaret beviljar ÅUCS eller hälsocentralen hjälpmedel för greppanpassningar och som ersätter arm- och/eller hand- och/eller hand/fingergrepp för klient, för vilka de är en absolut förutsättning för att klara sig på egen hand.

24 18 15 Pinnar

Tikoteket lånar ut pekpinnar för att möjliggöra användning av hjälpmedel för kommunikation eller dator.

24 18 18 Peklampor

Tikoteket lånar ut peklampa som hjälpmedel för kommunikation.

24 18 27 Underarmstöd som underlättar manuella aktiviteter

Tikoteket lånar ut underarmsstöd för att möjliggöra användning av hjälpmedel för kommunikation eller dator.

24 18 99 Hålskiva för tangentbord

Tikoteket lånar ut hålskiva för tangentbord till dator eller kommunikationshjälpmedel för att möjliggöra användning av tangentbordet.

24 21 Förlängare

24 21 03 Griptänger, manuella

Beroende på vårdansvaret beviljar ÅUCS eller hälsocentralen griptänger för klienter, för vilka de är en absolut förutsättning för att klara sig på egen hand.

24 24 Positioneringshjälpmedel

Tikoteket lånar ut hjälpmedel för att få apparaten uppställd lättillgängligt eller nära användaren, för att möjliggöra användning av kommunikationshjälpmedel eller dator.

24 27 Fästanordningar

24 27 06 Antihalkunderlägg

I regel skaffar klienten själv antihalkunderlägg. Antihalkmaterial finns att köpa i flera affärer.

24 36 Transporthjälpmedel

24 36 03 Bärhjälpmedel

Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut bricka till patienter, för vilka de är en absolut förutsättning för att de skall klara sig själva.

24 36 12 Rullbord

Beroende på vårdansvaret lånar ÅUCS eller hälsocentralen ut rullbord till klienter, för vilka det är en absolut förutsättning för att de skall klara sig själva.

27 HJÄLPMEDEL OCH UTRUSTNING FÖR MILJÖFÖRBÄTTRING, VERKTYG OCH MASKINER

27 03 Hjälpmedel och utrustning för miljöförbättring

27 03 03 Hjälpmedel och utrustning för klimatkontroll (temperatur, fuktighet, ventilation), t.ex. luftfuktare

Ventilationsapparat kan ersättas via socialväsendet för klient, för vilken hetta orsakar långvarig eller permanent försämring av tillståndet.

30 HJÄLPMEDEL FÖR LEK OCH FRITIDSSYSSELSÄTTNING

Hjälpmedel som är avsedda för lekar, hobbyn, idrott och annan fritidssysselsättning, är hjälpmedel och tillbehör som socialväsendet enligt prövning kan bevilja.

30 03 Leksaker

ÅUCS eller, då det gäller barn från Åbo, Åbo stads hälsovårdsväsen, kan bevilja leksaker för sådana barn, som använder leksaken som hjälpmedel vid träning i enlighet med habiliteringsplanen.

30 15 Fotoutrustning

Tikoteket kan för viss tid låna ut digitalkamera för avbildning av kommunikationsmaterial.

8. Källmaterial

.

Finlands grundlag (731/1999)

Finlands kommunförbund. *Apuvälinepalvelunimikkeistö – opas terveydenhuoltoon.* Finlands kommunförbund, Helsingfors 2004

Folkhälsolag (66/1972)

Förordning om förmåner i sambnad med arbetskraftsservice (1253/1993)

Förordning om medicinsk rehabilitering (1015/1991)

Förordning om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (1161/1991)

Förordning om service och stöd på grund av handikapp (759/1987)

Hoitoon pääsyn turvaaminen. Kuntatiedote 10/2004

Kallanranta, Rissanen, Vilkkumaa (red.). *Kuntoutus.* Kustannus Oy Duodecim, Helsingfors 2000

Lag om grundläggande utbildning (628/1998)

Lag om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992)

Lag om offentlig arbetskraftsservice (1295/2002)

Lag om patientens ställning och rättigheter (785/1992)

Lag om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (1505/1994)

Lag om rehabilitering som ersätts enligt lagen om olycksfallsförsäkring (625/1991)

Lag om rehabilitering som ersätts enligt trafikförsäkringslagen (626/1991)

Lag om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991)

Lag om service och stöd på grund av handikapp (380/1987)

Lag om skada, ådragen i militärtjänst (404/1948)

Lag om specialiserad sjukvård (1062/1989)

Lag om yrkesutbildning (630/1998)

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelujen järjestäminen. Riksdagens justitieombudsmans utlåtande 1803/2000

Salminen, A-L. (red.) *Apuvälinekirja*. Kehitysvammaliitto ry, Helsingfors 2003.

Social- och hälsovårdsministeriet och Finlands kommunförbund. *Kvalitetsrekommendation för hjälpmedelstjänster.* Social- och hälsovårdsministeriets handböcker 2003:7. Stakes, Helsingfors 2003.